

**Волинський національний університет
імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра політології та публічного управління**

Ольга Кузьмук

СУЧАСНІ СОЦІОЛОГІЧНІ ТЕОРІЇ

Методичні рекомендації для здобувачів освіти спеціальності «Соціологія»

Луцьк-2024

УДК 316(072)

К 89

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Волинського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 3 від 22.11.2024р.)

Рецензент:

Піменова О. О., кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри соціогуманітарних технологій Луцького національного технічного університету

Кузьмук О. М.

К 89 Сучасні соціологічні теорії: методичні рекомендації для здобувачів освіти спеціальності «Соціологія». Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2024. 71 с.

Методичні рекомендації укладені відповідно до діючого силабуса з освітнього компонента «Сучасні соціологічні теорії» для здобувачів освіти спеціальності «Соціологія» закладів вищої освіти. Методичні рекомендації містять опис пропонованих для розгляду лекційних тем та тем для практичних занять, завдання для проведення лабораторних занять, завдання з елементами дослідницької роботи, питання для самостійної роботи, глосарій основних понять, додатки, список літератури.

Основна мета методичних рекомендацій – організація самостійної роботи студента.

УДК 316(072)

© Кузьмук О.М. 2024

© Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2024

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Мета і завдання освітнього компонента, його місце у освітньому процесі.....	6
Структура освітнього компонента.....	8
Теми практичних занять	10
Тематика ІНДЗ.....	13
Політика оцінювання.....	17
Підсумковий контроль.....	19
Рекомендована література.....	21
Глосарій.....	22
Додатки.....	26

ВСТУП

Сучасні соціологічні теорії – це важливий та багатоаспектний розділ соціологічної науки, який знайомить студентів-магістрантів спеціальності «Соціологія» з провідними концепціями, підходами і парадигмами, що визначають розвиток соціології на сучасному етапі. Вивчення цієї дисципліни є невід'ємною складовою поглибленої професійної підготовки майбутніх фахівців-соціологів.

Актуальність курсу «Сучасні соціологічні теорії» зумовлена динамічними трансформаціями, що відбуваються в суспільстві, соціальних структурах та інститутах під впливом процесів глобалізації, інформатизації, індивідуалізації тощо. Ці процеси породжують нові виклики та проблеми, осмислення яких потребує використання сучасного теоретико-методологічного інструментарію соціології. Вивчення провідних концепцій і теорій, що визначають сучасну соціологічну думку, є важливою передумовою формування у магістрантів-соціологів глибокого розуміння природи, динаміки й тенденцій розвитку сучасних суспільств.

Основною метою курсу «Сучасні соціологічні теорії» є формування у студентів цілісного уявлення про ключові концептуальні підходи та парадигми, що характеризують сучасну соціологію. У процесі вивчення дисципліни особлива увага приділяється ознайомленню з найвпливовішими теоретичними напрямами, зокрема неокласичною соціологією, постмодерністськими, феноменологічними та конструктивістськими теоріями, концепціями глобалізації, ризику, соціального капіталу тощо. Засвоєння магістрантами змісту цих концепцій дозволить їм глибше зрозуміти природу соціальних явищ і процесів, опанувати сучасні аналітичні підходи та методи дослідження соціальної реальності.

Особливістю сучасних соціологічних теорій є їхня парадигмальна та методологічна різноманітність. Неокласична соціологія, представлена такими напрямами як символічний інтеракціонізм, етнометодологія, феноменологія, акцентує увагу на мікрорівні соціальної взаємодії, суб'єктивних смислах, повсякденних практиках. Натомість структурний функціоналізм, конфліктологічні та системні теорії орієнтовані на дослідження макросоціальних структур, процесів та інститутів. Постмодерністські та конструктивістські підходи пропонують нове бачення соціальної реальності, трактуючи її як сукупність дискурсивних практик та соціальних конструктів. У свою чергу, концепції глобалізації, ризику та соціального капіталу акцентують увагу на нових вимірах соціального буття, пов'язаних із трансформацією просторово-часових координат, зростанням невизначеності та соціальних ризиків, а також ролі соціальних мереж та неформальних зв'язків у сучасному суспільстві.

Вивчення дисципліни «Сучасні соціологічні теорії» передбачає не лише засвоєння студентами теоретичних знань, а й формування в них низки важливих компетентностей, зокрема: здатності критично осмислювати та інтерпретувати соціологічні концепції, порівнювати різні теоретичні підходи, виокремлювати їх сильні і слабкі сторони; вміння самостійно працювати з науковою літературою, готувати аналітичні огляди, презентації та доповіді. Ці навички є вкрай необхідними для успішного проведення магістрантами власних наукових досліджень та підготовки кваліфікаційних робіт.

Опанування курсу «Сучасні соціологічні теорії» має важливе значення для поглибленої професійної підготовки магістрів-соціологів, розвитку їхнього теоретико-методологічного мислення та аналітичних здібностей. Це дозволить майбутнім фахівцям глибше розуміти динамічні процеси, що відбуваються в сучасному суспільстві, та застосовувати сучасні соціологічні концепції у практичній діяльності. Крім того, вивчення дисципліни забезпечує формування у студентів здатності критично осмислювати соціальні явища та процеси, виявляти їх тенденції і закономірності, обґрунтовувати власні теоретичні позиції та інтерпретації.

Програма курсу «Сучасні соціологічні теорії» передбачає ознайомлення студентів із широким спектром концептуальних підходів, що визначають сучасний розвиток соціологічної науки. Це надасть магістрантам можливість глибше опанувати теоретико-методологічний інструментарій, необхідний для вирішення складних дослідницьких завдань та аналізу актуальних соціальних проблем. Крім того, курс сприятиме формуванню у студентів навичок критичного мислення, вміння здійснювати міждисциплінарні зв'язки, виявляти наукові тенденції і перспективи розвитку соціологічної теорії.

Загалом, вивчення дисципліни «Сучасні соціологічні теорії» є важливим компонентом професійної підготовки майбутніх магістрів-соціологів. Воно забезпечує засвоєння ними сучасного теоретико-методологічного інструментарію та формування комплексу аналітичних, дослідницьких і презентаційних компетентностей, необхідних для успішної реалізації професійної діяльності.

Мета і завдання освітнього компонента.

Метою освітнього компонента є:

- сформувати у здобувачів освіти компетентності у напрямі сучасних соціологічних теорій;
- концептуалізувати у здобувачів освіти систему наукових знань з освітнього компонента «Сучасні соціологічні теорії» як актуального соціологічного напрямку;
- сформувати навички комунікації у системі викладач-здобувач освіти у контексті поєднання традиційних та нетрадиційних методів навчання сучасним соціологічним теоріям;
- підвищити рівень соціологічної компетентності здобувачів освіти у застосуванні знань і вмінь із застосування сучасних соціологічних теорій.

Основне завдання освітньої компоненти полягає у сприянні соціологічної підготовки магістрів у професійній діяльності у галузі сучасних соціологічних теорій. По завершенню вивчення освітнього компонента «Сучасні соціологічні теорії» магістри повинні отримати **знання:**

- основних понять, що складають категоріальний апарат освітнього компонента «Сучасні соціологічні теорії»;
- основних категорій, понять, термінів сучасних соціологічних теорій;
- знання про труднощі, які виникають при аналізі сучасних соціологічних теорій;

уміння:

- критично аналізувати сучасні соціологічні теорії;
- застосовувати евристичний потенціал сучасних соціологічних концепцій до конструювання соціального;
- теоретично обґрунтовувати дескрипції соціального і вміння їх імплементувати в дослідження соціальної реальності.

1. Результати навчання (Компетентності).

Основним результатом навчання є розуміння предметної області застосування сучасних соціологічних теорій та вміння їх імплементувати в дослідницькій практиці.

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК02. Здатність працювати автономно.

ЗК05. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт

ЗК06. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні компетентності:

СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.

СК02. Здатність виявляти, діагностувати та інтерпретувати соціальні проблеми українського суспільства та світової спільноти.

СК06. Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога та керуватися загальнолюдськими цінностями.

Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання:

ПР01. Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.

ПР02. Здійснювати діагностику та інтерпретацію соціальних проблем українського суспільства та світової спільноти, причини їхнього виникнення та наслідки.

ПР03. Розробляти і реалізовувати соціальні та міждисциплінарні проекти з урахуванням соціальних, економічних, правових, екологічних та інших аспектів суспільного життя.

ПР04. Застосовувати наукові знання, соціологічні та статистичні методи, цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язування складних задач соціології та суміжних галузей знань.

ПР05. Здійснювати пошук, аналізувати та оцінювати необхідну інформацію в науковій літературі, банках даних та інших джерелах.

ПР06. Вільно спілкуватись усно і письмово українською мовою та однією з іноземних мов при обговоренні професійних питань, досліджень та інновацій у сфері соціології та суміжних наук у тому числі в контексті співпраці з європейськими та євроатлантичними інституціями.

ПР07. Вирішувати етичні дилеми відповідно до норм професійної етики соціолога та загальнолюдських цінностей.

ПР08. Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

ПР11. Узагальнювати результати власних наукових досліджень та презентувати їх у наукових доповідях, публікаціях.

Структура освітнього компонента.

Таблиця 1

Назви змістових модулів і тем	Усього	Ле к.	Практ.	Лабо р.	Сам. р.	Конс .	Форм а контр олю / Бали
Змістовий модуль 1. Дослідницька стратегія сучасних соціологічних теорій							
Тема 1. Предмет і завдання курсу «Сучасні соціологічні теорії»	4	2		-	2	-	
Тема 2. Розуміюча соціологія та її трансформації	11	2	2	-	6	1	ДС/2
Тема 3. Формальна соціологія	7			-	6	1	
Тема 4. Феноменологічна соціологія	9		2		6	1	ДБ/2
Тема 5. Соціальна антропологія	7				6	1	
Тема 6. Франкфуртська школа та її еволюція	10	2	2		6		ДС/3
Разом за змістовим модулем 1	48	6	6		32	4	7
Змістовий модуль 2. Постпозитивістська орієнтація сучасних соціологічних теорій							
Тема 7. Комунікативний поворот в соціології	7			-	6	1	
Тема 8. Постпозитивістська	11	2	2	-	6	1	РМГ/3

орієнтація в сучасній європейській соціології							
Тема 9. Поєднання макро- і мікро-соціологічної перспективи у європейській соціологічній думці	11	2	2	-	6	1	ДБ/3
Тема 10. Теорія структурації Е. Гідденса	11	2	2	-	6	1	ІРС/3
Разом за змістовим модулем 2	40	6	6		24	4	9
Змістовий модуль 3. Постпозитивістська орієнтація сучасних соціологічних теорій							
Тема 11. Системна теорія Н. Лумана	10	2	2	-	6		ДС/3
Тема 12. Теорії індустріального та постіндустріального суспільства	11	2	2	-	6	1	РМГ/3
Тема 13. Постструктуралізм та постмодернізм в соціології	11	2	2		6	1	РМГ/3
Разом за модулем 3	32	6	6	-	18	2	9
<p style="text-align: center;">Поточний контроль (опитування на практичних заняттях + виконання індивідуальних завдань, підготовка наукових доповідей) 25 балів за роботу на практичних та лабораторних заняттях + 25 балів ІНДЗ = 50 балів</p>							
Підсумковий контроль (письмова компонента (25 б.)+усна компонента (25 б.))							Бал

Модульна контрольна робота (МКР1+МКР2)							25+25 =50
Всього годин/Балів	120	18	18	-	74	10	100

Методи контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

Теми практичних занять:

Тема 1. Предмет і завдання курсу «Сучасні соціологічні теорії»

1. Визначення терміна «сучасні соціологічні теорії». Проблема періодизації і класифікації соціологічних теорій ХХ століття
2. Критерії залучення соціологічних візій до аналізу як новітніх теорій: актуальність, відкритість до методологічних та змістових інновацій, спроможність до діалогу з метою поглиблення соціальної інтеграції
3. Головні напрями теоретичної соціології ХХ століття: розуміюча соціологія, пояснююча (редукціоністська) соціологія, функціоналістська теорія соціальної дії, теорія конфлікту.

Тема 4. Феноменологічна соціологія

1. Головний зміст феноменологічної програми: феноменологічна редукція, процедура феноменологічної аналогії як можливість уникнути ідеологізму, психологізму та соціологізму
2. Зміст категорій: Lebenswelt – світ людського досвіту та інтерсуб’єктивність. Програма феноменологічної соціології: теоретичне усвідомлення соціального світу у вимірах людського буття, відтворення його законів в уявленнях, ідеях, цілях і мотивах людей як практично діючих індивідів
3. Предмет соціології М.Шелера: філософсько-антропологічне припущення про подвійний характер кожного людського акту
4. Реальна соціологія (соціологія базису) і соціологія культури (соціологія надбудови). Зміст реальної соціології. Соціологія політики
5. Об’єктивний принцип солідарності. Соціологія знання. Взаємозумовленість знання і суспільства

Тема 5. Соціальна антропологія

1. Ситез філософії життя, феноменології та інтегративного людинознавства в німецькій філософській антропології як теоретична база соціальної антропології.

2. Філософсько-антропологічна картина людини: хвора тварина, глухий кут еволюції, недостатня істота, духовна істота, відкритість світові, незавершений прект природи

3. Теорія інституцій та соціальної дії А.Гелена. Головне питання: як може бути життєздатною недостатня істота, відкрита світові? Соціальний зміст поняття «перевантаження» і «розвантаження». Відмінності у поведінці тварини і людини. Здатність людини до символічної дії через мову.

Тема 6. Франкфуртська школа та її еволюція

1. Інститут соціальних досліджень у Франкфурті-на-Майні та його роль у розвитку німецької соціології.

2. Критична теорія суспільства М.Горкгаймера: розробка нової дослідницької стратегії Франкфуртської школи. Основні риси критичної теорії М.Горкгаймера.

3. Методологічна орієнтація Франкфуртської школи. Ідеал суспільного розвитку в концепції М.Горкгаймера.

4. Діяльність франкфуртців в еміграції.

5. Становлення фрейд-марксистської парадигми дослідження суспільства. Діяльність Е.Фрома в еміграції. Концепція соціального характеру Е.Фрома.

Тема 7. Комунікативний поворот у соціології

1. Загальна характеристика соціальної теорії Ю.Габермаса. Теоретичні засади критичної теорії. Програма поєднання Марксової методології з новими тенденціями в буржуазній соціології та філософії.

2. Місце соціальної теорії Ю.Габермаса в герменетично-феноменологічно-прагматично-семіотичному повороті у філософії другої половини ХХ ст.

3. Теоретичні джерела: вчення Модерну про природне право, німецький ідеалізм, спадщина Маркса, неомарксизм Д.Лукача і Е.Блоха, соціологія О.Конта, В.Дільтея, Ф. Ніцше, З. Фрейда.

4. Дослідження двох феноменів соціальності: Öffentlichkeit (громадськості) та комунікації. «Структурні перетворення у сфері громадськості». Проблема «студент і політика». Складності с перекладом терміна Öffentlichkeit. Призначення і модуси сфери Öffentlichkeit: відкритість, сумісність, комунікативність. Історичні форми сфери Öffentlichkeit. Деполітизація Öffentlichkeit.

5. Теорія соціальної дії Ю.Габермаса. Цілераціональна дія як інструментальна дія. Комунікативна дія. Обґрунтування комунікативної теорії суспільства. Ідея ідеальної мовленнєвої комунікації та її реалізація в різноманітних дискурсивних практиках

Тема 8. Постпозитивістська орієнтація в сучасній європейській соціології

1. Соціальна теорії в контексті позитивізму. Критичний раціоналізм як методологічна програма оновлення соціологічних досліджень
2. Методологія критичного раціоналізму К.Попера. Деструктивна перевірка гіпотези. Фальсифікація. Принцип фалібілізму. Плюралістична онтологія К.Попера як підвалина для соціологічних досліджень
3. Місце соціологічних теорій в онтологічній побудові критичного раціоналізму. Спільні риси неопозитивізму та критичного раціоналізму. Вимоги до соціологічного дослідження: об'єктивність, ціннісна нейтральність, назаангажованість. Суперечка між К. Попером та В. Адорно щодо оновлення методологічних основ соціальної теорії. Актуалізація проблеми об'єкту та методу дослідження

2. Завдання для самостійного опрацювання.

1. Створити глосарій основних термінів.
2. Проаналізувати та типологізувати публікації у фахових журналах з соціологічних дисциплін.
3. Закріпити отримані знання з дисципліни шляхом звернення до першоджерел

Модульні контрольні роботи мають на меті визначити рівень засвоєння навчального матеріалу. Проводяться у письмовій формі. Якщо підсумкова контрольна робота виконана у повному обсязі, то така робота отримує 25 балів

Для закріплення теоретичного матеріалу студентам пропонується виконати Індивідуально-дослідне завдання (ІНДЗ) – на вибір.

Тематика ІНДЗ

1. Множинність соціологічних парадигм
2. Етапи розвитку соціології: позитивістсько-натуралістичний, класичний, посткласичний
3. Порівняльний аналіз соціологічних теорій: європейська соціологія, американська соціологія, українська соціологія
4. Актуальні соціологічні проблеми
5. Феноменологічна соціологія
6. Завдання феноменологічної соціології А.Шюца
7. Проблема розуміння дій в соціальному світі
8. Поняття і структура Lebenswelt. Просторова структура Lebenswelt. Поворот до повсякденності як програмний дослідницький проєкт
9. Розвиток ідей феноменологічної соціології А. Шюца його послідовниками П. Бергером і Т. Лукманом
10. Соціологія знання
11. Соціальна антропологія
12. Соціальні інституції як чинники стабілізації людського буття. Структурна модель інституцій
13. Розвиток структурної антропології К. Леві-Строса в контексті французького структуралізму
14. Надраціоналізм К. Леві-Строса як спроба інтегрувати чуттєве в раціональне
15. Соціологічне знання як розкриття глибинних структур на базі вивчення примітивних і неписьменних суспільств
16. Політична антропологія Ж.Баландьє
17. Географічний детермінізм Монтеस्क'є як витік антропології
18. Динамістська соціологія
19. Формально-структурний напрям англійського антропологічного функціоналізму (А. Р. Редкліф-Браун)
20. Структура соціальної антропології
21. Соціальна статика і соціальна динаміка
22. Адаптація як форма, дія та рушійна сила соціальних змін
23. Функціональна антропологія Б. Малиновського
24. Франкфуртська школа та її еволюція
25. Функції та творчий потенціал соціального характеру
26. Теорія історичного розвитку Е. Фрома. Свобода і особистість

27. Природний парадокс історії. Проблема відчуження у Е. Фрома. Криза сучасного суспільства та шляхи її подолання
28. Фашизм і антисемітизм як предмет соціологічних досліджень
29. Т. Адорно про соціологічні методи дослідження «таємних думок»
30. Тематичне поле соціологічних досліджень Г. Маркузе. Програма емансипації особистості і суспільства. Критика одномірної людини
31. Тлумачення соціальної революції як революції у сфері сексуальності. «Ерос і цивілізація»
32. Репресивна цивілізація. Конфлікт між інстинктами та цивілізацією.
33. Постпозитивістська орієнтація в сучасній європейській соціології
34. Відкрите суспільство К. Попера як соціальний ідеал. Критика утопії
35. Дослідницька стратегія пояснюючої соціології. Зміст і спрямованість позицій пояснюючої та розуміючої соціології
36. Правило побудови і застосування моделі пояснюючої соціології. Роль гіпотези у процесі соціологічного дослідження
37. Поєднання макро і мікро соціологічної перспективи у європейській соціологічній думці
38. Трансформація технологічного суспільства в інформаційне
39. Проблеми модернізації з позицій екологічного розвитку
40. Життя людини у суспільстві ризику. Приреченість людини на ризик незалежно від життєвої позиції та стратегії життєтворчості
41. Характеристики суспільного ризику. Розрізнення ризику і безпеки.
42. Концепція рефлексивної модернізації. Соціальна диференціація у сучасному суспільстві. Процес індивідуалізації у модерному суспільстві
43. Суперечності між ядром та периферією. Концентрація багатства в ядрі світо-системи
44. Теорія структурації Е. Гідденса
45. Подолання Е. Гідденсом вад функціоналізму, структуралізму та герменевтичної соціології в осмисленні соціальних процесів
46. Соціальна структура. Техніки і практики структури: правила та ресурси
47. Соціальна система: коди, відношення домінування, способи легітимації. Структура і структурація
48. Структурні властивості соціальної системи. Модальності структурації
49. Класифікація соціальних інституцій. Рефлексивна модернізація
50. Системна теорія Н. Лумана

51. Комплексність та контингентність у самореферентних системах
52. Соціальні системи як системи осмисленої комунікацій
53. Поняття життєдіяльності соціальних систем. Подвійна контингентність
54. Суспільство в системній теорії
55. Культура, мораль і право як соціальні системи. Функції стабілізації систем
56. Поняття внутрішньої системної структури. Порівняльний аналіз моралі і права як форм стабілізації соціальних систем
57. Теорія індустріального та постіндустріального суспільства
58. Фактори та критерії підходу до постіндустріального суспільства: від виробництва товарів до виробництва послуг
59. Нова інтелектуальна технологія. Форми панування і контролю за технологічними змінами
60. «Третя хвиля» О. Тофлера
61. Утопія – Антиутопія– Практопія
62. Структурно-функціональний підхід А. Турена
63. Метод соціологічної інтервенції
64. Трансформація соціальних конфліктів
65. Теоретична модель інформаційно-мережевого суспільства М. Кастельса
66. Особливості соціально-культурної ідентичності пострадянських держав
67. Евристичний потенціал та межі застосування концепцій індустріалізму та постіндустріалізму для дослідження інноваційних перетворень в сучасній Україні
68. Постструктуралізм та постмодернізм в соціології
69. Археологія знання як вивчення дискурсивних практик
70. Аналіз текстів
71. Тюрма як соціальна інституція
72. Постмодерна інтерпретація суспільства: відмова від домінування раціоналізму, прогресивного розвитку, ієрархії, жорсткого контролю
73. Характеристика методології постмодерністської соціології: еkleктизм, розмаїття уподобань, множинність стилів життя, мультикультурність, автономність соціальних сфер
74. Деконструкція як теоретична переорієнтація соціального знання
75. Процедури делигітимізації гранднаративів, декомпозиція соціальної реальності, деструкція основних цінностей Lebenswelt, деідеологізація соціально-філософського мислення

76. Соціологія символічних форм П.Бурд'ю
77. Дослідницький інтерес: соціологія культури, освіти, політики, соціального пізнання, соціолінгвістика
78. Нові перспективи соціології – подолання об'єктивізму та суб'єктивізму. Програма: пошук об'єктивного змісту в суб'єктивному досвіді
79. Habitus – основна категорія соціології Бурд'ю
80. Діалектика загального та особливого в категорії habitus
81. Класовий характер habitus. Інтегративний потенціал habitus
82. Основне питання соціології – генеза класів
83. Соціальне поле, соціальний простір, актор, ресурс
84. Поняття капіталу. Основні форми капіталу
85. Культурний капітал та його роль у формування суспільних відносин
86. Структурні різновиди культурного капіталу: інкорпорація, об'єктивація, інституціоналізація
87. Взаємоконвертованість економічного та культурного капіталу. Інвестиції в освіту
88. Соціальний капітал як символічний капітал пошани і престижу
89. Політичний капітал: його ресурс, накопичення, делегування, контроль з боку партій, політичні технології, інституціональна об'єктивація
90. Смак як інструмент соціального розрізнення.

Замість ІНДЗ, студенти можуть представити результати неформальної освіти (наприклад, сертифікат або інший документ, що підтверджує отримання ним відповідних знань). Також зараховані можуть бути як цілий курс, так і окремі теми (кожна тема – 3 бали). Дана позиція представлена у відповідному Положенні ВНУ імені Лесі Українки Про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки: <http://surl.li/olbmdp>.

Освітня компонента «Сучасні соціологічні теорії» сприяє набуттю таких soft-skills: комунікативні навички (критичне мислення, логічне мислення, вміння комплексно підходити до вирішення проблеми); лідерські якості (вміння працювати в команді, здатність до емпатії); навички самоорганізації (тайм-менеджмент або управління часом, вміння знаходити і працювати з інформацією, бажання вчитися і постійно розвиватися).

Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача освіти.

Таблиця 2

№	Вимоги викладача	№	Не допустимо
1.	Обов'язкове відвідування навчальних занять;	1.	Пропуск занять без поважних причин;
2.	Активність студента під час практичних занять;	2.	Запізнення на заняття;
3.	Своєчасне виконання завдань самостійної роботи;	3.	Користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями (за винятком дозволу викладача);
4.	Виконання підсумкових контрольних завдань	4.	Порушення дисципліни;
5.	Вчасне виконання завдань лабораторних робіт (при їхній наявності)	5.	Списування.
6.	Відпрацювання занять, що були пропущені або не підготовлені.	6.	Плагіат

Оцінювання.

Таблиця 3

Вид оцінювання	%
Поточний контроль, разом у т.ч.:	50
Опитування на семінарських заняттях	25
Виконання індивідуальних завдань, завдань лабораторних робіт, підготовка наукових доповідей	25
Підсумковий контроль, разом в .ч.:	50
Письмова компонента	25
Усна компонента	25

Політика щодо академічної доброчесності.

Дотримання політики доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- 1) самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- 2) обов'язкове посилення на джерело інформації у разі використання, ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- 3) дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

4) дотриманні принципів та положень Кодексу професійної етики соціолога (<https://sau.in.ua/pro-sau/>);

5) надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень, джерела інформації.

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування з Університету.

Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 25%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв).

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Підсумковий контроль

На екзамен виносяться основні питання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отриманні знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних завдань.

Форма проведення екзамену – письмова.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ЕКЗАМЕН

1. Формальна соціологія (Ф.Тьоніс, Г.Зімель, Л.фон Візе)
2. Феноменологічна соціологія
3. Етнометодологія Г.Гарфінкеля
4. Соціологія знання М.Шелера
5. Інтеракціоністська соціологія Дж.Міда
6. Феноменологічна соціологія А.Шюца
7. Соціологія знання як соціальне конструювання реальності (П.Бергер і Т.Лукман)
8. Соціальна антропологія (А.Гелен, Г.Плеснер, К.Леві-Строс)
9. Політична антропологія Ж.Баландье
10. Франкфуртська школа в соціології
11. Критична теорія суспільства М.Горкгаймера
12. Фрейд-марксизм Е.Фрома
13. Е.Фром про соціальний характер
14. Фашизм і антисемітизм як предмет соціологічних досліджень
15. Комунікативний поворот у соціології (К.-О.Апель, Ю.Габермас)
16. Постпозитивістська орієнтація у сучасній європейській соціології (К.Поппер, Г.Альберт, Г.Ленк)
17. Соціологія цивілізаційного процесу Н. Еліаса (соціологія фігурацій)
18. Екологічна соціологія У.Бека
19. Теоретична соціологія Е.Гіденса
20. Теорія структурації Е.Гіденса
21. Системна теорія Н.Лумана
22. Соціобіологія та соціальний біхевіоризм (Е.Уілсон, П.Ван ден Берге, Б.Скінер)
23. Соціологія символічних форм П.Бурдйю
24. Соціологія соціального поля і соціальних мереж П.Бурдйю
25. Д.Гоман і П.Блау про механізми соціального обміну
26. Соціологія програмованого суспільства та постіндустріальна трансформація конфлікту А.Турена
27. Світо-системний аналіз І.Волерстайна
28. Структуралізм і постструктуралізм в соціології (К.Леві-Строс, М.Фуко, Р.Барт, Ж.Бодрійяр)

29. Елементи самоорганізаційних моделей соціальних змін в теоріях Т.Парсонса, Н.Смелзера, Е.Гіденса, Я.Щепанського

**Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів,
де формою контролю є іспит**

Таблиця 4

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75–81	Добре	C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	Непогано
60–66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–59	Незадовільно	Fx	Необхідне перескладання

Рекомендована література та інтернет-ресурси (літературні джерела, рекомендована література (основна, додаткова, Інтернет-ресурси) та інші джерела).

Основна література

1. Арон Р. Опій інтелектуалів. З фр. пер.Г.Філпчук. К.: Юніверс., 2006. 272 с.
2. Баландьє Ж. Політична антропологія. К., 2002.
3. Белл Д. Прихід постіндустріального суспільства // Сучасна зарубіжна соціальна філософія. К.: Либідь, 1996.
4. Вебер М. Протестанська етика і дух капіталізму. К., Основи,1998.
5. Вебер М. Соціологія. Загально-історичні аналізи. Політика. К., 1998.
6. Габермас Ю. Легітимація через права людини. К., 1999.
7. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості. Львів: Літопис, 2000.
8. Габермас Ю. Філософський дискурс модерну. К., 2001.
9. Гьосле В. Практична філософія в сучасному світі. К.: Лібра, 2003.
10. Гідденс Е. Соціологія. К., 1999.
11. Головка Б.А. Філософська антропологія. К., 1997.
12. Горкгаймер М. Критика інструментального розуму. К.: ППС-2002, 2006. 282 с.
13. Тьоніс Ф. Спільнота і суспільство. К., 2005.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Єрмоленко А.М. Комунікативна практична філософія. Підручник. К. Лібра, 1999.
2. Кузьмук О. М. Загальна соціологічна теорія // Загальна соціологічна теорія : навчально-методичний комплекс з дисципліни. Луцьк. 2013 р. 49 с.
3. Кузьмук О. М. Загальна соціологічна теорія Соціологія. Збірник тестових завдань. Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2009. 192 с.
4. Кузьмук О. М. Загальна соціологічна теорія Тести із соціології. Луцьк: Ключі; Волинська обл. друкарня. 2012. 80 с.
5. Кузьмук О. М. Основи аналізу соціальної політики // Основи аналізу соціальної політики : навчально-методичний комплекс з дисципліни. 2013р. 30 с.
6. Кузьмук О. М. Соціальна стратифікація суспільства: теоретична та емпірична інтерпретація поняття. *Соціологічні студії: науково-практичний журнал.* №1 (12). 2018. С. 27-31
7. Кузьмук О. М. Соціальна структура суспільства // Соціальна структура суспільства : навчально-методичний комплекс з дисципліни. Луцьк. 2013 р. 42 с.

8. Кузьмук О. М. Соціальна структура суспільства Соціологія: тестові завдання. Луцьк: Вежа-Друк, 2013. 80 с.
9. Кузьмук О. М. Сучасні концепції управління соціальною сферою : навчально-методичний комплекс з дисципліни. Луцьк : СНУ ім. Лесі Українки, 2018. 22 с.
10. Кузьмук О. М. Сучасні соціологічні теорії : навчально-методичний комплекс з дисципліни. Луцьк : СНУ ім. Лесі Українки, 2018. 26 с.
11. Кузьмук О. М. Теорія соціальної стратифікації і соціальної мобільності : навчально-методичний комплекс з дисципліни. Луцьк : СНУ ім. Лесі Українки, 2018. 28
12. Кузьмук О. Середній клас в українському суспільстві : перспективи теоретичного та емпіричного дослідження : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2016. 172 с.
13. Кузьмук О., Петрук Л. Релігійна толерантність як чинник національної безпеки: теоретичні та інструментальні основи. *Соціологічні студії: науково-практичний журнал*. № 2 (13). 2018. С. 22-28
14. Погорілий О.І. Соціологічна думка ХХ століття. Посібник. К., 1996.
15. Ручка А.О., Танчер В.В. Курс історії теоретичної соціології. К., 1995.
16. Ситниченко Л.А. Першоджерела комунікативної філософії К., 1996.

ГЛОСАРІЙ

Агентність (agency) – здатність індивідів впливати на соціальні структури та процеси.

Аномія – стан суспільства, в якому відсутні чіткі соціальні норми та правила поведінки.

Архітектура влади – спосіб організації та розподілу владних повноважень в суспільстві.

Глобалізація – процес посилення взаємозв'язків та взаємозалежності між країнами та регіонами світу.

Дисциплінарна влада – форма влади, що здійснюється через нормування, стандартизацію та контроль поведінки індивідів.

Дискурс – система понять, тверджень та практик, що формують певний спосіб репрезентації реальності.

Ідентичність – усвідомлення індивідом своєї приналежності до певної соціальної групи чи категорії.

Інституалізація – процес перетворення соціальних практик та відносин на усталені, легітимні та регульовані форми.

Інтерсуб'єктивність – взаємозв'язок між суб'єктивними світами різних індивідів.

Капітал (економічний, культурний, соціальний, символічний) – ресурси, що забезпечують індивідам певні переваги та можливості.

Класифікація – процес розподілу об'єктів на категорії за певними ознаками.

Коллективна пам'ять – сукупність уявлень, знань та переконань, що поділяються членами соціальної групи про її минуле.

Коммодифікація – перетворення чогось на товар з метою отримання прибутку.

Конвенціональність – прийняття соціальними акторами певних норм та правил як само собою зрозумілих.

Конструювання соціальної реальності – процес створення, підтримки та трансформації уявлень про соціальну дійсність.

Критична теорія – напрямок соціальної теорії, спрямований на викриття та подолання різних форм панування та домінування.

Легітимність – визнання та прийняття владних інституцій та рішень членами суспільства.

Масова культура – культура, орієнтована на задоволення потреб і смаків широких верств населення.

Модернізація – процес переходу від традиційних до сучасних форм організації суспільства.

Множинна ідентичність – здатність індивіда ідентифікувати себе з різними соціальними групами та категоріями.

Нерівність – нерівномірний розподіл соціальних ресурсів та можливостей серед членів суспільства.

Неоліберальна глобалізація – процес поширення неоліберальних принципів (вільного ринку, приватизації, дерегуляції) у глобальному масштабі.

Неорацілізм – сучасні форми расової дискримінації, що ґрунтуються на культурних, а не біологічних відмінностях.

Нормативність – наявність чітких соціальних норм та очікувань щодо поведінки індивідів.

Об'єктивізація – процес перетворення соціальних феноменів на речі, що сприймаються як щось зовнішнє та незалежне від людей.

Панорамна влада – форма влади, що здійснюється через всеохопне спостереження, контроль та регулювання соціального життя.

Паралельні суспільства – співіснування в межах одного соціального простору різних культур, ідентичностей, способів життя.

Постколоніальна теорія – критичний підхід, що аналізує наслідки та механізми колоніального панування.

Постмодернізм – інтелектуальний рух, що відкидає універсальні теорії та метанаративи на користь множинності, локальності та відносності.

Преформативність – здатність мовлення не лише описувати, але й конструювати соціальну реальність.

Ризик – можливість настання небажаних подій, що загрожують соціальному порядку.

Секуляризація – процес зменшення ролі релігії в житті суспільства.

Соціальна інженерія – цілеспрямовані зусилля зі зміни соціальних структур та практик.

Соціальна мобільність – переміщення індивідів та соціальних груп між різними позиціями в соціальній ієрархії.

Соціальна стратифікація – ієрархічна диференціація членів суспільства за певними ознаками (клас, стан, каста).

Соціальна структура – стійка схема взаємодії та взаємовідносин між елементами соціальної системи.

Соціальні рухи – колективні зусилля, спрямовані на соціальні зміни.

Соціальні мережі – стійкі моделі взаємозв'язків між індивідами та групами.

Соціальні практики – звичні та регулярні способи дії, що відтворюють соціальну реальність.

Соціальні ролі – очікувані моделі поведінки, пов'язані з певним соціальним статусом.

Соціальний конфлікт – боротьба між соціальними акторами за обмежені ресурси, владу чи престиж.

Соціальний простір – багатовимірне поле взаємозв'язаних соціальних позицій.

Соціальний статус – місце індивіда в соціальній ієрархії, що визначає його права, обов'язки та престиж.

Стигма – соціальна ознака, що дискредитує та принижує індивіда в очах оточуючих.

Субкультура – система цінностей, норм та практик, що відрізняє певну соціальну групу від домінуючої культури.

Суспільний договір – уявна угода між індивідами та державою щодо взаємних прав та обов'язків.

Символічне насильство – прихована форма примусу, що здійснюється через нав'язування певних культурних зразків.

ДОДАТКИ

Кілька ключових фрагментів із праць видатних соціологів, що висвітлюють сучасні соціологічні теорії

Таблиця 5

Теорія та назва автора	Основна ідея
Теорія структурації Ентоні Гіденса	<p>«Соціальні системи не є ані просто продуктами людської діяльності, ані зовнішніми по відношенню до неї структурами, що її детермінують. Вони являють собою поєднання структури та агентності, в якому структура обмежує діяльність агентів, але водночас і уможлиблює її. Структура не існує поза практиками, що її відтворюють, а практики не можуть бути зрозумілими поза структурами, що їх оформлюють». Структура та агентність є взаємозалежними – структури одночасно обмежують та уможлиблюють діяльність. Основні структуруючі принципи – сигніфікація, панування та легітимація. Структура відтворюється через практики соціальних акторів в повсякденному житті.</p> <p>Теорія структурації Ентоні Гіденса пропонує діалектичний підхід до аналізу соціальних структур та агентності. На відміну від уявлення про структури як зовнішніх обмежень для дій індивідів, Е. Гіденс розглядає структури як одночасно обмежуючі та творчі. Агенти, завдяки своїй рефлексивності та практичній свідомості, здатні трансформувати структури в процесі їх відтворення.</p>
Теорія структурного функціоналізму Толкотта Парсонса	<p>«Будь-яка соціальна система повинна вирішувати 4 основні функціональні проблеми для того, щоб вижити та зберегти рівновагу: адаптацію, цілеспрямованість, інтеграцію та підтримку зразка. Ці чотири функціональні імперативи визначають структурну диференціацію соціальної системи та її функціональну спеціалізацію».</p>
Теорія соціальної дії Макса Вебера	<p>«Соціальна дія – це дія, яка за своїм змістом співвідноситься з діями інших людей і орієнтується на них. Основні типи соціальної дії: цілераціональна дія, орієнтована на досягнення</p>

	<p>певної мети; ціннісно-раціональна дія, орієнтована на дотримання певних моральних принципів; традиційна дія, зумовлена звичаями та традиціями; афективна дія, зумовлена емоціями та почуттями».</p>
<p>Теорія конфлікту Ральфа Дарендорфа</p>	<p>Суспільство являє собою арену боротьби різних соціальних груп за обмежені ресурси та влади. Конфлікт є рушійною силою соціальних змін. Ключові джерела конфлікту: Нерівний розподіл влади та привілеїв у суспільстві Боротьба між класами та статевими, етнічними, релігійними групами Зіткнення інтересів формальних організацій та неформальних груп.</p> <p>Розглядає суспільство як арену перманентного конфлікту соціальних груп та інтересів. Ключові ідеї: Концепція «конфліктної моделі суспільства» – соціальний конфлікт як рушійна сила змін; Аналіз взаємозв'язку конфлікту, влади та соціальної нерівності; Важливість зміни соціальних ролей та інституцій для вирішення конфліктів.</p>
<p>Теорія реляційної соціології Харрісона Вайта</p>	<p>Фокусується на вивченні соціальних мереж та потоків інформації, комунікації, ресурсів між акторами. Основні концепти: ролі акторів формуються взаємними очікуваннями в мережі; ідентичність є результатом взаємодії з іншими акторами; соціальні структури виникають як результат постійних переговорів та комунікації.</p>
<p>Теорія соціальних систем Нікласа Лумана</p>	<p>Суспільство розглядається як комплексна самореферентна система, що складається з безлічі підсистем (економічна, політична, правова тощо). Ключові ідеї: Система та середовище – основні елементи теорії системи самоорганізуються та самовідтворюються через комунікацію. Функціональна диференціація - основний механізм еволюції суспільства.</p> <p>Розглядає суспільство як диференційовану систему, що складається з комунікативних підсистем. Ключові ідеї: Суспільство як аутопоетична система, що самовідтворюється через комунікацію; функціональна диференціація як основний механізм еволюції суспільства; важливість концепцій самореферентності та закритих комунікативних кодів.</p>

Теорія символічного інтеракціонізму Георга Міда	Суспільство формується в процесі взаємодії людей, які інтерпретують значення символів та дій один одного. Ключові положення: Людина формує своє «Я» в процесі соціалізації через взаємодію з іншими; Соціальні ролі та ідентичність конструюються в процесі інтеракції; Сенси та значення є продуктом спільного символічного світу.
Феноменологічна соціологія Альфреда Шюца	Фокусується на вивченні суб'єктивного досвіду та повсякденного життя індивідів. Основні ідеї: Соціальний світ – це світ інтерпретацій та значень, сконструйований самими учасниками; знання про соціальний світ мають повсякденний, типізований характер; соціальна реальність - це результат постійного процесу конструювання смислів.
Теорія соціального конструктивізму Пітера Бергера та Томаса Лукмана	Основна ідея – соціальна реальність є продуктом людської діяльності та взаємодії. Ключові положення: Реальність конструюється через процеси об'єктивації, інтерналізації та легітимації. Знання та значення мають соціально-історичний характер, а не абсолютний. Повсякденне життя – основна сфера конструювання соціальної реальності.
Теорія структурної диференціації Джеффри Александера	Фокусується на вивченні процесів та механізмів диференціації суспільства на автономні підсистеми (культура, економіка, політика). Основні ідеї: Сучасне суспільство характеризується високим рівнем диференціації. Підсистеми мають специфічні коди, ієрархії, специфічні форми інтеграції. Культурні коди відіграють ключову роль в автономізації підсистем.
Теорія трансформації модерну Улріха Бека	Аналізує зміни в суспільстві, викликані глобалізацією, ризиками та індивідуалізацією. Ключові концепти: перехід від індустріального модерну до рефлексивного модерну; виникнення «суспільства ризику», де нові ризики стають головним джерелом змін; зростання індивідуалізації, коли біографії людей стають рефлексивними проектами.
Теорія комунікативної дії Юргена Габермаса	Соціальна інтеграція суспільства здійснюється через комунікацію та досягнення взаєморозуміння. Ключові положення: розрізняє стратегічну (цілераціональну) та комунікативну (орієнтовану на взаєморозуміння) дію; соціальний

	<p>світ структурується через «життєвий світ» та «систему»; комунікативна раціональність спрямована на досягнення консенсусу.</p>
<p>Теорія глобалізації Роланда Робертсона</p>	<p>Фокусується на вивченні процесів глобальної інтеграції та трансформації сучасного світу. Основні ідеї: Глобалізація - це діалектичний процес універсалізації та партикуляризації. Зростаюча взаємозалежність та культурна гомогенізація поєднуються з локальною специфікою. Важливу роль відіграють «глобальні культурні потоки» (ідеї, образи, технології). Розглядає глобалізацію як багатовимірний процес соціальної трансформації. Центральні положення: Концепція «глокалізації» - взаємопроникнення глобального та локального; Аналіз динаміки «універсалізації партикуляризму» та «партикуляризації універсалізму»; Важливість культурної ідентичності та традицій у контексті глобалізації.</p>
<p>Теорія множинної модерності Шмуеля Ейзенштадта</p>	<p>Критикує уявлення про лінійну модернізацію та єдину модель модерну. Ключові положення: Існують множинні програми модерності, що відображають культурні особливості; Модернізація – це гетерогенний, багатовимірний, контекстно-залежний процес; Виникають нові форми колективної ідентичності, що конкурують з національною.</p> <p>Критикує уявлення про лінійну модернізацію та єдину модель модерну. Ключові ідеї: Існують множинні програми модерності, що відображають культурні особливості; Модернізація – гетерогенний, багатовимірний, контекстно-залежний процес; Виникають нові форми колективної ідентичності, що конкурують з національною.</p> <p>Теорія множинних модерностей Шмуеля Ейзенштадта критикує лінійні та уніфіковані моделі модернізації, наголошуючи на культурному різноманітті траєкторій модернізації в різних суспільствах.</p> <p>Ш. Ейзенштадт показує, що модерність може набувати різних форм, які специфічні для конкретних історичних та культурних контекстів. Це дає змогу аналізувати динамічну взаємодію традицій та інновацій в процесах соціальних змін.</p>

	<p>Критикує концепцію «одновимірної» модерності, пропонуючи підхід множинних моделей модернізації. Ключові положення: Концепція «множинних моделей модерності» – різноманітні траєкторії модернізації в різних культурних контекстах; Аналіз діалектики універсалізму та партикуляризму в процесах модернізації; Важливість культурних та інституційних відмінностей для розуміння сучасності.</p> <p>Критикує концепцію «одновимірної» модерності, пропонуючи підхід множинних моделей модернізації. Ключові положення: Концепція «множинних моделей модерності» – різноманітні траєкторії модернізації в різних культурних контекстах; Аналіз діалектики універсалізму та партикуляризму в процесах модернізації; Важливість культурних та інституційних відмінностей для розуміння сучасності.</p>
Теорія поля П'єра Бурдьє	<p>Аналізує соціальні простори, в яких акторами переслідуються специфічні цілі. Основні концепти: Поле – автономна сфера, зі своїми правилами, ставками та формами капіталу; Габітус – система диспозицій, що зумовлює практики акторів; Капітали (економічний, культурний, соціальний, символічний) - ресурси, що визначають позицію в полі.</p>
Феноменологічна соціологія Пітера Бергера і Томаса Лукмана	<p>Розглядає соціальну реальність як інтерсуб'єктивний світ повсякденності. Основні принципи: Реальність конструюється через процеси об'єктивації, типізації та легітимації; Суб'єктивні значення стають об'єктивованими через мову та знакові системи; Соціалізація – процес, через який індивід стає членом суспільства.</p> <p>Аналізує процеси соціального конструювання об'єктивної та суб'єктивної реальності. Ключові ідеї: Концепція «соціального конструювання реальності» – реальність як продукт людської діяльності; Важливість процесів типізації, інституціоналізації та легітимації; Роль соціалізації у формуванні суб'єктивної реальності індивідів.</p>
Теорія соціальних рухів Алена Турена	<p>Фокусується на ролі колективних дій в суспільних трансформаціях. Основні положення: Соціальні рухи виступають головними акторами соціальних</p>

	змін; вони виникають через конфлікти між історичними» та «постіндустріальними» суб'єктами; боротьба за культурну ідентичність та контроль над історичним процесом.
Теорія гібридності Хомі Баба	Фокусується на проблематиці культурної ідентичності в умовах глобалізації. Ключові ідеї: Культурна ідентичність є «гібридною» – поєднує елементи різних культур; «Третій простір» – сфера нових культурних значень, що виникають на перетині традицій; Концепція «культурного перекладу» – процес взаємного збагачення культур.
Акторно-мережева теорія Бруно Латура	Аналізує соціальні феномени як гетерогенні мережі людських та не-людських акторів. Основні положення: Соціальне не можна зводити лише до людських взаємодій; Матеріальні об'єкти та технології є активними учасниками соціальних процесів; Суспільство та технології нерозривно взаємопов'язані.
Теорія життєвих світів Юргена Габермаса	Розглядає сучасне суспільство як поле взаємодії системи та життєвого світу. Основні ідеї: Життєвий світ – сфера смислів, комунікативної раціональності, культурного відтворення; Система (економіка, бюрократія) колонізує життєвий світ, що призводить до патологій; Комунікативна дія – засіб подолання колонізації життєвого світу. Постколоніальна теорія: Розглядає вплив колоніального минулого на сучасні соціальні відносини. Основні ідеї: Критика євроцентризму та колоніального/імперського дискурсу. Дослідження процесів гібридизації культур та формування нових ідентичностей. Голоси «Іншого» – маргінальних, пригнічених соціальних груп.
Теорія впливу нових медіа Мануеля Кастельса	Досліджує роль мережевих комунікацій у соціальних змінах сучасності. Основні ідеї: Мережеве суспільство як нова форма організації, що базується на інформаційних технологіях; «Простір потоків» як домінуючий просторовий вимір в мережевому суспільстві; Трансформація соціальних рухів та політичної участі під впливом Інтернету.

Теорія множинних модернів Шмуеля Н. Айзенштадта	Критикує концепцію «універсальної модернізації» та пропонує підхід до модерності як множинних, культурно специфічних процесів. Основні ідеї: Існування різних траєкторій та інтерпретацій модернізації в різних цивілізаційних контекстах; Поняття «осьових цивілізацій» як основи множинних модернів; Інституційна варіативність та гетерогенність сучасних суспільств.
Теорія системного автопоезису Нікласа Лумана	Розглядає суспільство як самореферентну, самовідтворювальну систему. Ключові положення: Диференціація суспільства на функціональні підсистеми (економіка, політика, право тощо); Комунікація як основний соціальний процес, що забезпечує самовідтворення системи; Концепція «аутопоезису» - здатність системи до самовідтворення.
Феміністська теорія	Феміністські підходи в соціології фокусуються на дослідженнях становища жінок, гендерних відносин та гендерної нерівності. Ключові ідеї: Критика «чоловічого упередження» в традиційній соціології та необхідність «жіночого погляду»; Концепція «гендеру» як соціально-культурної конструкції, відмінної від біологічної статі; Дослідження взаємодії гендеру з іншими соціальними категоріями (раса, клас тощо).
Теорія перформативності Жудіт Батлер	Розвиває феміністську критику гендерної бінарності, пропонуючи нове бачення ідентичності. Основні положення: Гендер як перформативна практика, що конструює ідентичність через повторювані «стилізовані акти»; Критика есенціалістських уявлень про стабільну, «природну» ідентичність; Концепція «тілесної вразливості» та її політичне значення.
Теорія світ-системного аналізу Іммануїла Валлерстайна	Аналізує глобальну соціальну структуру в термінах «світ-системи». Ключові ідеї: Капіталістична світ-економіка як ієрархічна система «центр-периферія», Нерівномірний розвиток та експлуатація «периферії» з боку «ядра», Історичність капіталістичної світ-системи та її кризові трансформації. Ця теорія пропонує макросоціологічний підхід до вивчення глобального капіталістичного світу. Її ключові аспекти: Концепція «світ-системи» як

	<p>основної одиниці аналізу, яка охоплює ядро, периферію та напівпериферію; Аналіз нерівномірного розвитку та експлуатації в межах глобальної капіталістичної системи; Дослідження взаємозв'язку між економічними, політичними та культурними процесами на світовому рівні.</p>
<p>Теорія ризику Ульріха Бека</p>	<p>Досліджує трансформацію суспільства у «суспільство ризику» в умовах глобалізації. Ключові ідеї: виникнення «рефлексивної модернізації» – усвідомлення та проблематизація наслідків модернізації; Концепція «суспільства ризику», де ризику (екологічні, технологічні тощо) стають центральним соціальним фактором; Критика «методологічного націоналізму» та необхідність глобальної перспективи. Ризики як «рефлексивні» наслідки наукового та технологічного розвитку; Необхідність переосмислення політики, інституцій та індивідуальних рішень в умовах невизначеності. Ця теорія акцентує увагу на трансформаціях сучасного суспільства під впливом глобальних ризиків. Її основні положення: Концепція «суспільства ризику» - зростання невизначеності та глобальних ризиків (екологічних, технологічних, фінансових тощо); Аналіз індивідуалізації, дематеріалізації та відсутності центру в сучасному суспільстві; Важливість рефлексивності як ключового аспекту модернізації в умовах ризику. Теорія пропонує підхід до аналізу трансформацій сучасних суспільств в умовах глобалізації та екологічних ризиків. Ключові ідеї: Концепція «рефлексивної модернізації» – перехід від «першої» до «другої» модернізації. Важливість «індивідуалізації» та «індивідуальної біографії» в умовах «суспільства ризику». Аналіз нових форм політики та суспільної мобілізації навколо глобальних проблем.</p>
<p>Теорія «плинної сучасності» Зигмунта Баумана</p>	<p>Аналізує сучасність як «текучу», мінливу та фрагментовану. Ключові ідеї: Перехід від «твердої», «важкої» модерності до «плинної», «легкої» сучасності; Розпад «твердих» інституційних структур та індивідуалізація; Концепція «суспільства споживання» та «синоптичної влади».</p>

	<p>Описує динаміку сучасного суспільства як «плинного», позбавленого стабільності та визначеності. Центральні положення: Концепція «текучої сучасності» – нестабільність, невизначеність, індивідуалізація; Аналіз «плинності» ідентичності, стосунків, структур в умовах глобалізації; Критика «солідної модерності» та соціальних наслідків «плинної сучасності».</p>
<p>Теорія акторно-мережевої взаємодії Бруно Латура</p>	<p>Пропонує новий підхід до аналізу соціальної реальності. Основні ідеї: Відмова від класичного соціологічного погляду на «суспільство» як окрему сферу; Концепція «гібридних» мереж, що включають людських та нелюдських акторів; Важливість матеріальних артефактів та технологій у соціальних процесах.</p>
<p>Теорія постколоніалізму</p>	<p>Фокусується на дослідженні відносин панування та опору в контексті колоніального досвіду. Ключові аспекти: Критика євроцентричності та «орієнталізму» в соціальній теорії; Концепція «гібридності» та «суалтернативності» ідентичностей; Проблематизація зв'язків між колоніалізмом, расизмом та капіталізмом.</p>
<p>Теорія соціальних полів П'єра Бурдьє</p>	<p>Центральна ідея – соціальна реальність як «поле» взаємодіючих позицій, в якому агенти керуються специфічними формами «капіталу». Основні положення: Концепція «габітусу» як системи диспозицій, що структурують соціальні практики; Види капіталу (економічний, культурний, соціальний, символічний) як ресурси влади; Аналіз процесів відтворення соціальної нерівності та домінування.</p>
<p>Теорія множинної модерності Шмуеля Н. Айзенштадта</p>	<p>Критикує лінійну модель модернізації та пропонує концепцію «множинних модерностей». Основні положення: Модерність не є однорідним, універсальним явищем, а має різні культурні та інституційні конфігурації; Концепція «осьових цивілізацій» та їх вплив на траєкторії модернізації; Дослідження взаємодії традицій та модерних процесів у різних культурних контекстах.</p>
<p>Теорія системної диференціації Нікласа Лумана</p>	<p>Пропонує оригінальний погляд на сучасне суспільство як систему, що складається з автономних, самореферентних підсистем. Ключові ідеї: Концепція «аутопойєзису» -</p>

	самовідтворення соціальних систем; Важливість комунікації як основи соціальної реальності; Аналіз зростаючої функціональної та ціннісної диференціації сучасного суспільства.
Критична теорія Юргена Габермаса	Фокусується на проблемах комунікації, демократії та раціональності в сучасному суспільстві. Основні тези: Концепція «комунікативної дії» як основи соціальної інтеграції; Критика «колонізації життєвого світу» системними медіумами влади та грошей; Концепція «публічної сфери» як простору раціональної дискусії.
Теорія «суспільства ризику» Ульріха Бека	Ця теорія акцентує увагу на трансформаціях сучасного суспільства під впливом глобальних ризиків. Її основні положення: Концепція «суспільства ризику» - зростання невизначеності та глобальних ризиків (екологічних, технологічних, фінансових тощо); Аналіз індивідуалізації, дематеріалізації та відсутності центру в сучасному суспільстві; Важливість рефлексивності як ключового аспекту модернізації в умовах ризику.
Теорія розумної критики Джеффри Александера	Ця теорія пропонує підхід до аналізу культури в сучасному суспільстві. Її основні ідеї: Концепція «автономії культури» – важливість культурних кодів, символів і наративів; Аналіз «громадянського суспільства» як простору публічної культурної дискусії; Важливість «морального» виміру соціальної критики та культурного розвитку.
Теорія «розумної критики» Джеффри Александера	Ця теорія пропонує підхід до аналізу культури в сучасному суспільстві. Її основні ідеї: Концепція «автономії культури» - важливість культурних кодів, символів і наративів; Аналіз «громадянського суспільства» як простору публічної культурної дискусії; Важливість «морального» виміру соціальної критики та культурного розвитку
Теорія «нового націоналізму» Ентоні Сміта	Ця теорія пропонує підхід до розуміння сучасних націоналістичних рухів. Ключові ідеї: Культурно-історична концепція нації як «етнічної спільноти» з власною ідентичністю Важливість «етнічних коренів» та «культурних символів» у формуванні національної ідентичності Аналіз «етно-символічних» процесів у сучасних націоналістичних рухах.

Теорія раціонального вибору Джеймса Коулмана

Ця теорія пропонує підхід до аналізу макро-мікро переходу в соціології, тобто як індивідуальні дії призводять до формування соціальних структур. Ключові ідеї: Концепція «соціальної дії» як раціонального вибору індивідів для максимізації їхніх інтересів; Важливість «соціального капіталу» та «соціальних мереж» для пояснення соціальної поведінки; Аналіз процесів соціальної взаємодії на мікрорівні та їх впливу на макроструктури.

Теорія раціонального вибору Джеймса Коулмана більш детально розглядає, як індивідуальні раціональні дії можуть призводити до виникнення макросоціальних структур та явищ. Коулман критикував соціологічні підходи, які занадто фокусувались на макрорівні, не приділяючи достатньої уваги мікрорівню індивідуальної поведінки.

Він запропонував модель «соціологічного човника», де мікро-дії індивідів, керованих власними інтересами, формують макроструктури, які, в свою чергу, впливають на подальші мікро-дії. Центральне місце в його теорії займають концепції «соціального капіталу» та «соціальних мереж», які забезпечують ресурси для раціональної поведінки індивідів.

Завдання з елементами дослідницької роботи з дисципліни «Сучасні соціологічні теорії»

Таблиця 6

Завдання	Очікувані результати	Приклад виконання завдання з елементами дослідницької роботи (короткий опис суті дослідницького завдання)
<p>Ознайомтеся з основними положеннями теорії множинних модерностей Ш. Ейзенштадта. Зверніть увагу на те, як ця теорія критикує лінійні моделі модернізації та наголошує на культурному різноманітті траєкторій модернізації в різних суспільствах.</p> <p>Проведіть дослідження впливу теорії множинних модерностей на вивчення процесів соціальних змін у постсоціалістичних країнах Східної Європи після 1990-х років. Зокрема, проаналізуйте, як ця теорія допомагає краще зрозуміти:</p> <p>a) Трансформацію політичних, економічних та культурних інститутів у цих країнах.</p> <p>b) Взаємодію традиційних та модерних елементів у суспільствах, що переживають пострадянські трансформації.</p> <p>c) Відмінності в темпах та траєкторіях модернізаційних процесів у різних постсоціалістичних країнах.</p>	<p>Ознайомлення з основними положеннями теорії множинних модерностей Ш. Ейзенштадта:</p> <p>Розуміння критики лінійних моделей модернізації та визнання культурного різноманіття траєкторій модернізації в різних суспільствах.</p> <p>Усвідомлення концепції множинності модерностей як альтернативи до однорідної та універсальної моделі модернізації.</p> <p>Дослідження впливу теорії множинних модерностей на вивчення процесів соціальних змін у постсоціалістичних країнах Східної Європи після 1990-х років:</p> <p>a) Трансформація політичних, економічних та культурних інститутів:</p> <p>Аналіз особливостей трансформаційних процесів у різних сферах суспільного життя.</p> <p>Виявлення культурних, історичних та соціальних чинників, що впливають на характер і темпи інституційних змін.</p>	<p>Важливість теорії множинних модерностей Ш. Ейзенштадта для вивчення трансформацій у постсоціалістичних країнах полягає в наступному:</p> <p>Критика лінійних моделей модернізації. Ейзенштадт та його послідовники відкидають ідею єдиного шляху модернізації, характерного для Заходу, і наголошують на культурному розмаїтті траєкторій модернізації в різних суспільствах. Це дозволяє краще зрозуміти специфіку пострадянських трансформацій.</p> <p>Акцент на взаємодії традиції та модерну. Теорія множинних модерностей підкреслює, що модернізація не означає автоматичне витіснення традиційних інститутів та культурних зразків. Навпаки, вона передбачає їх складну взаємодію та інкорпорацію в нові соціальні структури.</p> <p>Пояснення відмінностей у темпах та траєкторіях модернізації. Ця теорія дозволяє пояснити, чому пострадянські трансформації набули різних форм та темпів у різних країнах Східної Європи та Центральної Азії,</p>

	<p>b) Взаємодія традиційних та модерних елементів у суспільствах, що переживають пострадянські трансформації:</p> <p>Дослідження співіснування та взаємопроникнення традиційних і модерних елементів у постсоціалістичних країнах.</p> <p>Розуміння складності та неоднозначності процесів модернізації в цих суспільствах.</p> <p>c) Відмінності в темпах та траєкторіях модернізаційних процесів у різних постсоціалістичних країнах:</p> <p>Виявлення та аналіз ключових чинників, що зумовлюють відмінності в модернізаційних шляхах країн Східної Європи.</p> <p>Пояснення варіативності та неоднорідності модернізаційних процесів у регіоні.</p> <p>Загалом, виконання цього завдання сприятиме розвитку у студентів критичного аналітичного мислення, розуміння соціально-політичних трансформацій у посткомуністичних країнах, а також здатності застосовувати теоретичні підходи до вивчення емпіричних явищ. Це дасть змогу студентам більш глибоко осмислити складність та різноманітність шляхів</p>	<p>попри їхнє спільне комуністичне минуле.</p> <p>Відхід від євроцентричних перспектив. Множинні модерності підкреслюють, що модернізація не обов'язково має єдину, західну форму, а може набувати різноманітних культурних втілень у різних регіонах світу.</p> <p>Загалом, теорія Ейзенштадта є потужним аналітичним інструментом для вивчення складних процесів соціальних змін у постсоціалістичних країнах, що дозволяє уникнути спрощених, євроцентричних інтерпретацій. Вона відкриває нові можливості для розуміння модернізаційних траєкторій на пострадянському просторі.</p>
--	---	---

	модернізації в сучасному світі.	
<p>Чи можна використати теорію структурації Е. Гідденса для аналізу змін у соціальній структурі України?</p> <p>Поясніть, як ідеї Е. Гідденса щодо структурації соціальної реальності можуть бути застосовані для аналізу процесів інституціоналізації нових медіа в Україні (наприклад, соціальних мереж).</p>	<p>Аналітична записка (8-10 сторінок):</p> <p>а) Основні положення теорії структурації Е. Гідденса:</p> <p>Структура та агентність як взаємозалежні елементи соціальної реальності</p> <p>Концепції структурації, рефлексивного моніторингу дій, практичної та дискурсивної свідомості</p> <p>Роль соціальних практик у відтворенні та трансформації соціальної структури</p> <p>б) Аналіз змін у соціальній структурі України крізь призму теорії структурації:</p> <p>Трансформація інституційних структур (політичних, економічних, культурних) після здобуття незалежності</p> <p>Зміни у соціальних практиках, стратегіях і можливостях соціальних акторів</p> <p>Роль рефлексивного моніторингу дій та дискурсивної свідомості у процесах соціальних змін</p> <p>с) Пояснення трансформацій соціальної структури України з використанням концепцій теорії структурації:</p> <p>Структурні зміни як наслідок дій соціальних</p>	<p>Теорію структурації Е. Гідденса можна цілком застосувати для аналізу змін у соціальній структурі України в період трансформації від радянської до пострадянської системи.</p> <p>Ключові аспекти, на які можна звернути увагу в такому дослідженні:</p> <p>Взаємодія структури та агентності:</p> <p>Яким чином радянська соціальна структура з її інститутами та практиками обмежувала та водночас спонукала агентність соціальних акторів?</p> <p>Як процеси демократизації та лібералізації в Україні після 1991 року трансформували структурні умови, що відкрило можливості для нових форм агентності?</p> <p>Структурація владних відносин:</p> <p>Яким чином перерозподіл ресурсів влади (економічних, політичних, соціокультурних) в Україні вплинув на структурування нових конфігурацій влади в суспільстві?</p> <p>Як зміни у владних відносинах (наприклад, поява нових економічних та політичних еліт) позначились на повсякденних практиках та ідентичностях людей?</p> <p>Роль традицій та рутинізованих практик:</p>

	<p>акторів і водночас як контекст для їхніх дій</p> <p>Взаємодія структури та агентності у процесах інституційної трансформації</p> <p>Значення практик і дискурсів у відтворенні та зміні соціальної структури</p> <p>Презентація аналітичної записки:</p> <p>Структурована та наочна презентація ключових аспектів дослідження</p> <p>Готовність до обговорення та відповідей на запитання аудиторії</p> <p>Загалом, виконання цього завдання дозволить студентам глибше зрозуміти теоретичні засади та концептуальний апарат теорії структурації Е. Гідденса, а також продемонструвати його евристичний потенціал для аналізу трансформацій соціальної структури України в контексті постсоціалістичних змін. Це сприятиме розвитку аналітичних навичок та критичного мислення при інтерпретації складних соціальних процесів.</p>	<p>Які традиційні соціальні інститути та практики зберігались в Україні попри радикальні трансформації?</p> <p>Як ці інституціоналізовані традиції взаємодіяли з новими соціальними структурами, що формувалися в процесі переходу?</p> <p>Застосування теорії структурації може висвітлити складні діалектичні процеси, через які відбувалось (пере)структурування соціальної реальності в Україні протягом періоду після розпаду СРСР. Це допоможе глибше зрозуміти механізми соціальних змін у пострадянському контексті.</p>
--	---	--

Таблиця 7

Завдання з елементами дослідницької роботи	Очікувані результати від реалізації завдання з елементами дослідницької роботи
<p>На основі аналізу наукових статей та монографій, підготуйте аналітичну доповідь (5-7 сторінок), у якій: а) Опишіть ключові ідеї теорії множинних</p>	<p>Підготовка аналітичної доповіді (5-7 сторінок):</p>

модерностей та її методологічні переваги у вивченні соціальних змін.

б) Наведіть конкретні приклади застосування цієї теорії у дослідженнях трансформацій у постсоціалістичних країнах.

с) Оцініть евристичний потенціал теорії множинних модерностей для аналізу сучасних процесів модернізації в різних регіонах світу.

Підготуйте презентацію доповіді для обговорення у групі.

а) Опис ключових ідей теорії множинних модерностей та її методологічних переваг у вивченні соціальних змін:

Критика лінійних та однорідних моделей модернізації

Визнання культурного плюралізму та множинності траєкторій модернізації

Акцент на інституційній, культурній та історичній специфіці різних модерностей

б) Наведення конкретних прикладів застосування теорії множинних модерностей у дослідженнях трансформацій у постсоціалістичних країнах:

Аналіз особливостей політичних, економічних та культурних трансформацій

Дослідження взаємодії традиційних та модерних елементів у суспільствах, що переживають пострадянські зміни

Пояснення відмінностей у темпах та траєкторіях модернізаційних процесів

с) Оцінка евристичного потенціалу теорії множинних модерностей для аналізу сучасних процесів модернізації в різних регіонах світу:

Переваги теорії у поясненні культурної різноманітності модернізаційних шляхів

Придатність теорії для аналізу трансформацій у інших контекстах, крім постсоціалістичних країн

Можливості та обмеження застосування теорії в порівняльних дослідженнях модернізації

Підготовка презентації доповіді для обговорення у групі:

Структурована та наочна презентація ключових тез доповіді

	<p>Готовність до обговорення та відповідей на запитання</p> <p>Загалом, виконання цього завдання розвиватиме у студентів навички критичного аналізу наукових теорій, застосування їх до конкретних емпіричних кейсів, а також здатність представляти результати дослідження та вести фахову дискусію. Це сприятиме формуванню комплексного розуміння процесів соціальних трансформацій у сучасному світі.</p>
<p>Порівняльне дослідження теорій множинних модерностей Ш. Ейзенштадта та теорії глобальних модерностей Г. Терборна. Проаналізувати їхні ключові відмінності та внесок у розуміння процесів модернізації в різних контекстах.</p>	<p>*Аналітична записка (8-10 сторінок):</p> <p>a) Ключові ідеї теорії множинних модерностей Ш. Ейзенштадта:</p> <p>Критика лінійних та однорідних моделей модернізації</p> <p>Наголос на культурному плюралізмі та множинності траєкторій модернізації</p> <p>Роль культурних традицій та інституціональної специфіки у формуванні різних модерностей</p> <p>b) Ключові ідеї теорії глобальних модерностей Г. Терборна:</p> <p>Фокус на процесах глобалізації та взаємозв'язку між локальними та глобальними вимірами модернізації</p> <p>Акцент на множинності шляхів модернізації, пов'язаних з різними культурно-цивілізаційними центрами</p> <p>Значення геополітичних чинників та нерівномірного розвитку в глобальному масштабі</p> <p>c) Порівняльний аналіз теорій:</p> <p>Спільні аспекти: визнання культурного плюралізму та множинності траєкторій модернізації</p>

	<p>Відмінності: роль глобалізації, геополітичних чинників, нерівномірного розвитку</p> <p>Внесок у розуміння процесів модернізації в різних контекстах</p> <p>Презентація аналітичної записки:</p> <p>Структурована та наочна презентація ключових аспектів дослідження</p> <p>Готовність до обговорення та відповідей на запитання аудиторії</p> <p>Загалом, виконання цього завдання дозволить студентам поглибити розуміння провідних теоретичних підходів до вивчення процесів модернізації, розвинути навички критичного аналізу та порівняння наукових концепцій, а також презентації результатів дослідження. Це сприятиме формуванню комплексного бачення процесів соціальних трансформацій у глобальному світі.</p>
<p>Порівняльний аналіз: Зробіть порівняльний аналіз концепцій соціальної дії М. Вебера та Т. Парсонса. Визначте ключові відмінності у розумінні соціальної дії, наведіть приклади відображення цих відмінностей в емпіричних дослідженнях.</p> <p>Це завдання передбачає глибокий аналіз двох впливових теорій соціальної дії в соціології. Студенти мають визначити ключові відмінності у розумінні Вебером та Парсонсом таких аспектів, як: мотивація акторів, співвідношення індивіда та соціальної структури, роль культурних і нормативних факторів. Важливо навести конкретні приклади застосування цих теорій в емпіричних дослідженнях та проаналізувати їх пояснювальний потенціал.</p>	<p>*Аналітична записка (10-12 сторінок):</p> <p>а) Вступ:</p> <p>Значення теорій соціальної дії у соціологічній традиції</p> <p>Обґрунтування вибору концепцій Вебера та Парсонса для порівняльного аналізу</p> <p>б) Концепція соціальної дії М. Вебера:</p> <p>Типологія соціальної дії (цілераціональна, ціннісно-раціональна, традиційна, афективна)</p> <p>Роль інтерпретації, розуміння та суб'єктивного смислу в соціальній дії</p> <p>Співвідношення індивіда та соціальної структури</p> <p>в) Концепція соціальної дії Т. Парсонса:</p> <p>Дія як система, що підпорядковується нормативним зразкам</p>

Чотири функціональні імперативи дії (адаптація, ціледосягнення, інтеграція, латентність)

Роль культурних і нормативних факторів у детермінації дії

г) Порівняльний аналіз концепцій:

Відмінності у розумінні мотивації акторів (суб'єктивні смисли vs. нормативні зразки)

Характер взаємозв'язку індивіда та соціальної структури

Пояснювальний потенціал теорій на прикладах емпіричних досліджень

д) Висновки:

Значення порівняльного аналізу концепцій соціальної дії

Перспективи міждисциплінарного синтезу підходів Вебера та Парсонса

Презентація аналітичної записки:

Структурована та наочна презентація ключових порівняльних аспектів

Готовність до обговорення та відповідей на запитання аудиторії

Очікувані результати:

Глибоке розуміння концептуальних відмінностей у підходах Вебера та Парсонса до соціальної дії

Здатність застосовувати ці теорії для інтерпретації та пояснення емпіричних даних

Розвиток навичок критичного аналізу та порівняння впливових соціологічних концепцій

Формування вміння презентувати результати аналітичної роботи, відповідати на запитання та дискутувати

	Такий порівняльний аналіз дозволить студентам системно осмислити різні підходи до розуміння соціальної дії в класичній соціологічній теорії та розвинути свої дослідницькі компетенції.
Порівняльне дослідження теорій множинних модерностей Ш. Ейзенштадта та теорії глобальних модерностей Г. Терборна. Проаналізувати їхні ключові відмінності та внесок у розуміння процесів модернізації в різних контекстах.	<p>*Аналітична записка (12-15 сторінок):</p> <p>а) Вступ:</p> <p>Значення теорій модернізації в соціології</p> <p>Актуальність порівняння концепцій Ейзенштадта та Терборна</p> <p>б) Теорія множинних модерностей Ш. Ейзенштадта:</p> <p>Критика універсалістської моделі модернізації</p> <p>Концепція множинності траєкторій модернізації</p> <p>Роль культурних та інституційних факторів</p> <p>в) Теорія глобальних модерностей Г. Терборна:</p> <p>Розуміння модернізації як багатовимірного глобального процесу</p> <p>Концепція чотирьох «облич» модернізації (індивідуалізації, капіталізації, раціоналізації, урбанізації)</p> <p>Логіка діалектичного взаємозв'язку глобального та локального</p> <p>г) Порівняльний аналіз теорій:</p> <p>Ключові відмінності у підходах до розуміння модернізації</p> <p>Пояснювальний потенціал теорій Ейзенштадта та Терборна</p> <p>Перспективи синтезу концепцій для дослідження сучасних процесів глобалізації</p> <p>д) Висновки:</p>

	<p>Внесок теорій множинних та глобальних модерностей у соціологію</p> <p>Напрями подальших досліджень процесів модернізації</p> <p>Презентація аналітичної записки:</p> <p>Структурована та наочна презентація ключових аспектів порівняльного аналізу</p> <p>Готовність до обговорення та відповідей на запитання аудиторії</p> <p>Очікувані результати:</p> <p>Глибоке розуміння теоретичних та методологічних засад теорій множинних та глобальних модерностей</p> <p>Здатність застосовувати ці концепції для інтерпретації сучасних процесів модернізації в різних контекстах</p> <p>Розвиток навичок критичного аналізу та порівняння впливових соціологічних теорій</p> <p>Формування вміння презентувати результати аналітичної роботи, вести дискусію та аргументувати власну позицію</p> <p>Таке порівняльне дослідження дозволить студентам глибше осмислити складність та різноманітність траєкторій модернізації в умовах глобалізації, а також удосконалити аналітичні та презентаційні навички.</p>
<p>Емпіричне дослідження проявів множинних модерностей у країнах пострадянського простору (наприклад, на прикладі України чи Казахстану). Виявити специфічні культурні форми модернізації в цих суспільствах.</p>	<p>Аналітична записка (18-20 сторінок):</p> <p>*а) Вступ:</p> <p>Актуальність дослідження множинних модерностей у постсоціалістичних країнах</p> <p>Теоретичні засади концепції Ш. Ейзенштадта та її застосування в емпіричних дослідженнях</p> <p>б) Методологія дослідження:</p>

Обґрунтування вибору країни (України або Казахстану) для аналізу

Використання якісних та кількісних методів (напівструктуровані інтерв'ю, аналіз статистичних даних, вивчення медійного дискурсу тощо)

Операціоналізація ключових понять (модернізація, культура, інституції тощо)

в) Емпіричний аналіз:

Специфіка історичного та культурного розвитку країни, що впливає на модернізаційні процеси

Прояви множинних модерностей у сферах економіки, політики, релігії, сім'ї, повсякденності

Роль традиційних та інноваційних культурних практик у модернізації

Співіснування, взаємодія та конфлікти різних моделей модернізації

г) Висновки:

Ключові особливості та тенденції множинних модерностей у досліджуваній країні

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження

Перспективи подальших досліджень

Презентація аналітичної записки:

Чітка структура, візуалізація даних та висновків

Готовність до змістовного обговорення та відповідей на запитання

Очікувані результати:

Глибоке емпіричне розуміння особливостей модернізаційних процесів у пострадянських країнах

	<p>Виявлення та систематизація специфічних культурних форм модернізації</p> <p>Розвиток навичок якісного та кількісного соціологічного дослідження</p> <p>Здатність застосовувати концепцію множинних модерностей Ейзенштадта для аналізу сучасних трансформацій</p> <p>Формування вмінь представляти результати дослідження, аргументувати висновки, вести наукову дискусію</p> <p>Такий емпіричний аналіз дасть можливість глибше зрозуміти, як культурні чинники впливають на траєкторії модернізації в пострадянських контекстах, та продемонструвати евристичний потенціал теорії множинних модерностей.</p>
<p>Дослідження ролі традиційних інститутів та культурних зразків у процесах трансформації посткомуністичних суспільств крізь призму теорії структурації Е. Гідденса. Проаналізувати механізми взаємодії структури та агентності.</p>	<p>*Аналітична записка (18-20 сторінок):</p> <p>а) Вступ:</p> <p>Актуальність дослідження трансформацій посткомуністичних суспільств</p> <p>Теоретичні засади концепції структурації Е. Гідденса та її застосування до аналізу соціокультурних змін</p> <p>б) Методологія дослідження:</p> <p>Обґрунтування вибору кейсу (однієї або декількох посткомуністичних країн)</p> <p>Використання якісних методів (напівструктуровані інтерв'ю, фокус-групи, аналіз документів)</p> <p>Операціоналізація ключових понять (інституції, культура, агентність, структура тощо)</p> <p>в) Емпіричний аналіз:</p> <p>Роль традиційних інститутів (сім'я, релігія, громада) у трансформаційних процесах</p> <p>Вплив культурних зразків (цінності, норми, практики) на стратегії соціальних акторів</p>

Механізми взаємодії структури та агентності в контексті посткомуністичних змін

Особливості відтворення та/або трансформації структур у нових умовах

Динаміка взаємовпливу інституціональних змін та культурних практик

г) Висновки:

Ключові тенденції взаємодії традиційних і модернізаційних чинників у трансформації

Теоретичні та практичні імплікації застосування теорії структурації Гідденса

Перспективи подальших досліджень

Презентація аналітичної записки:

Логічна структура, наочне представлення даних

Готовність до конструктивного обговорення та відповідей на запитання

Очікувані результати:

Глибоке розуміння механізмів трансформації посткомуністичних суспільств

Виявлення ролі традиційних інститутів та культурних зразків у процесах змін

Застосування теорії структурації Е. Гідденса для аналізу взаємодії структури та агентності

Розвиток навичок проведення якісних соціологічних досліджень

Здатність презентувати результати дослідження та вести наукову дискусію

Такий аналіз дасть можливість краще зрозуміти, яким чином традиційні та модернізаційні чинники взаємодіють у складних трансформаційних процесах посткомуністичних країн, застосовуючи

	теоретичні інструменти соціологічної теорії Е. Гідденса.
Застосування теорії комунікативної дії Ю. Габермаса для вивчення громадянського суспільства та публічної сфери в країнах Східної Європи в період переходу від соціалізму до капіталізму.	<p>*Аналітична записка (18-20 сторінок):</p> <p>а) Вступ:</p> <p>Актуальність дослідження процесів трансформації в Східній Європі</p> <p>Ключові положення теорії комунікативної дії Ю. Габермаса та її потенціал для аналізу громадянського суспільства</p> <p>б) Методологія дослідження:</p> <p>Обґрунтування вибору кейсів (однієї або декількох країн Східної Європи)</p> <p>Використання якісних методів (напівструктуровані інтерв'ю, аналіз документів, спостереження)</p> <p>Операціоналізація ключових понять (громадянське суспільство, публічна сфера, комунікативна дія тощо)</p> <p>в) Емпіричний аналіз:</p> <p>Трансформація публічної сфери в контексті переходу від соціалізму до капіталізму</p> <p>Становлення та динаміка громадянського суспільства в досліджуваних країнах</p> <p>Форми та механізми комунікативної дії соціальних акторів</p> <p>Роль нових медіа та інформаційно-комунікаційних технологій</p> <p>Фактори, що сприяють чи перешкоджають розвитку публічної сфери</p> <p>г) Висновки:</p> <p>Ключові тенденції та особливості розвитку громадянського суспільства в Східній Європі</p>

	<p>Теоретичні та практичні перспективи застосування теорії комунікативної дії Габермаса</p> <p>Рекомендації для подальших досліджень</p> <p>Презентація аналітичної записки:</p> <p>Структурованість, наочність, логіка викладу</p> <p>Готовність до дискусії, аргументованість позицій</p> <p>Очікувані результати:</p> <p>Глибоке розуміння процесів трансформації публічної сфери та громадянського суспільства в Східній Європі</p> <p>Виявлення ролі комунікативної дії соціальних акторів у становленні нових моделей публічності</p> <p>Застосування теорії комунікативної дії Ю. Габермаса для аналізу емпіричних даних</p> <p>Розвиток навичок якісного соціологічного дослідження та критичної інтерпретації</p> <p>Здатність представити результати дослідження та вести наукову дискусію</p> <p>Такий аналіз дасть можливість краще зрозуміти особливості розвитку громадянського суспільства та публічної сфери в країнах Східної Європи в період переходу від соціалістичної до капіталістичної моделі, використовуючи теоретичні підходи Ю. Габермаса.</p>
<p>Дослідження проявів «суспільства ризику» У. Бека в контексті посткомуністичних трансформацій (наприклад, екологічні проблеми, технологічні ризики, соціальна нерівність тощо).</p>	<p>*Аналітична записка (18-20 сторінок):</p> <p>а) Вступ:</p> <p>Актуальність дослідження проблематики «суспільства ризику» в Східній Європі</p> <p>Ключові положення теорії «суспільства ризику» У. Бека та її застосування для аналізу посткомуністичних трансформацій</p>

б) Методологія дослідження:

Обґрунтування вибору кейсів (однієї або декількох країн Східної Європи)

Використання якісних (інтерв'ю, аналіз документів) та кількісних (статистичні дані) методів

Операціоналізація концептів «суспільства ризику», «екологічні проблеми», «технологічні ризики», «соціальна нерівність» тощо

в) Емпіричний аналіз:

Трансформація природного середовища та екологічні проблеми в пострадянських країнах

Освоєння нових технологій та поява нових ризиків (техногенні аварії, цифрова нерівність тощо)

Зміни в структурі зайнятості, доходів та нерівність у суспільстві

Сприйняття та реагування населення на різноманітні ризики

Роль держави, громадянського суспільства та бізнесу у подоланні ризиків

г) Висновки:

Ключові тенденції формування «суспільства ризику» в Східній Європі

Теоретичні та практичні перспективи застосування концепції У. Бека

Рекомендації для подальших досліджень та вироблення політик

Презентація аналітичної записки:

Структурованість, наочність, логіка викладу

Готовність до дискусії, аргументованість позицій

	<p>Очікувані результати:</p> <p>Глибоке розуміння трансформацій, пов'язаних із формуванням «суспільства ризику» в Східній Європі</p> <p>Виявлення ключових ризиків (екологічних, технологічних, соціальних) та їх взаємозв'язку</p> <p>Застосування концепції У. Бека для аналізу емпіричних даних</p> <p>Розвиток навичок якісно-кількісного соціологічного дослідження</p> <p>Здатність представити результати дослідження та вести наукову дискусію</p> <p>Такий аналіз дозволить глибше зрозуміти особливості становлення «суспільства ризику» в країнах Східної Європи, спираючись на теоретичні підходи У. Бека, та сформулювати рекомендації щодо подолання викликів, пов'язаних із цими трансформаціями.</p>
<p>Компаративний аналіз концепцій постмодерну Ж.-Ф. Ліотара та З. Баумана для розуміння культурних та ціннісних зрушень у пострадянських суспільствах.</p> <p>Компаративний аналіз: Порівняйте концепцію культурного капіталу П. Бурдьє з теорією людського капіталу Г. Беккера. Обговоріть можливості їх застосування для дослідження нерівності в доступі до вищої освіти в Україні.</p> <p>Компаративний аналіз теорій культурного та людського капіталу:</p> <p>Це завдання передбачає критичне осмислення двох впливових концепцій, які по-різному пояснюють нерівність в доступі до освіти. Студентам необхідно виявити як спільні риси, так і концептуальні відмінності між теорією культурного капіталу П. Бурдьє та теорією людського капіталу Г. Беккера. На основі цього аналізу вони мають обговорити, які саме механізми відтворення нерівності в</p>	<p>Компаративний аналіз концепцій постмодерну Ж.-Ф. Ліотара та З. Баумана</p> <p>Порівняти та проаналізувати ключові положення теорій постмодернізму Ліотара та Баумана</p> <p>Виявити спільні та відмінні аспекти їхніх концепцій</p> <p>Обговорити, як ці теорії можуть пояснювати культурні та ціннісні зрушення у пострадянських суспільствах</p> <p>Компаративний аналіз теорій культурного та людського капіталу</p> <p>Детально розглянути та порівняти концепції культурного капіталу П. Бурдьє та людського капіталу Г. Беккера</p> <p>Виявити основні відмінності та точки дотику двох підходів</p> <p>Обговорити, яким чином ці теорії можуть бути застосовані для дослідження</p>

<p>освіті можуть бути виявлені в українському контексті.</p>	<p>нерівності в доступі до вищої освіти в Україні</p> <p>Проаналізувати механізми відтворення нерівності в українському контексті з позицій обох теорій</p> <p>Очікувані результати:</p> <p>Глибоке розуміння ключових аспектів концепцій постмодернізму Лютара та Баумана та їх застосовність для аналізу культурних змін у пострадянських суспільствах</p> <p>Критичний порівняльний аналіз теорій культурного та людського капіталу</p> <p>Грунтовне обговорення можливостей застосування цих теорій для дослідження нерівності в доступі до вищої освіти в Україні</p> <p>Виявлення та пояснення механізмів відтворення нерівності в українському освітньому контексті</p>
<p>Критичний огляд: Проаналізуйте концепцію «суспільства ризику» У. Бека. Оцініть її пояснювальний потенціал для розуміння сучасних трансформацій в Україні (наприклад, в контексті Чорнобильської катастрофи чи інших екологічних ризиків).</p>	<p>Розуміння основних положень концепції «суспільства ризику» Ульріха Бека:</p> <p>Ризики, зумовлені науково-технічним прогресом, стають центральним елементом соціальної організації.</p> <p>Виникають «цивілізаційні ризики» глобального характеру (екологічні, технологічні, соціальні).</p> <p>Підвищена невизначеність наслідків ризикованих процесів призводить до кризи легітимності традиційних інститутів.</p> <p>Необхідність трансформації соціальних інститутів та практик для адекватного реагування на нові виклики.</p> <p>Критичний аналіз пояснювального потенціалу концепції Бека для розуміння сучасних трансформацій в Україні:</p>

	<p>Чорнобильська катастрофа як приклад «цивілізаційного ризику» глобального масштабу.</p> <p>Вплив екологічних ризиків на соціальні, економічні та політичні процеси в Україні.</p> <p>Труднощі у подоланні наслідків техногенних аварій та природних катастроф через інституційну слабкість та кризи довіри до влади.</p> <p>Необхідність переосмислення підходів до управління ризиками, посилення рефлексивності та адаптивності соціальних інститутів.</p> <p>Розуміння того, як концепція «суспільства ризику» Бека може бути продуктивною для критичного аналізу сучасних викликів, з якими стикається Україна, та пошуку шляхів їх вирішення.</p> <p>Загалом, очікується, що виконання даного завдання дозволить глибше осмислити трансформації українського суспільства в умовах наростання «цивілізаційних ризиків» та визначити перспективні напрямки модернізації соціальних інститутів та практик.</p>
<p>Case study: Використовуючи ідеї символічного інтеракціонізму, проведіть якісне дослідження процесів конструювання ідентичності серед молодіжних субкультур в Україні (наприклад, серед прихильників панк-руху, геймерів чи інших).</p> <p>Case study: Дослідження конструювання ідентичності в молодіжних субкультурах:</p> <p>Здобувачам вищої освіти пропонується провести якісне дослідження (наприклад, етнографічне спостереження, глибинні інтерв'ю) процесів формування ідентичності серед представників певної молодіжної субкультури. Застосовуючи теоретичні ідеї символічного інтеракціонізму, вони можуть проаналізувати, як молоді люди інтерпретують символи, норми та смисли своєї субкультури, та яким чином ці</p>	<p>Застосування методології символічного інтеракціонізму для дослідження процесів конструювання ідентичності в молодіжних субкультурах:</p> <p>Розуміння ключових ідей та принципів символічного інтеракціонізму (значення, символи, інтерпретація, самість, взаємодія).</p> <p>Використання якісних методів дослідження (етнографічне спостереження, глибинні інтерв'ю) для вивчення суб'єктивних значень, смислів та інтерпретацій, що лежать в основі ідентичності.</p> <p>Емпіричне дослідження конструювання ідентичності серед представників конкретної молодіжної субкультури (наприклад, панк-руху, геймерів):</p>

<p>інтерпретації відображаються в їхній поведінці та самосприйнятті.</p>	<p>Вивчення символів, норм, цінностей, які характеризують дану субкультуру.</p> <p>Аналіз того, як молоді люди інтерпретують та привласнюють ці культурні елементи у процесі формування своєї ідентичності.</p> <p>Розуміння зв'язку між колективними смислами субкультури та індивідуальним самосприйняттям її представників.</p> <p>Теоретичне осмислення отриманих результатів:</p> <p>Пояснення процесів конструювання ідентичності в молодіжних субкультурах крізь призму символічного інтеракціонізму.</p> <p>Виявлення особливостей ідентифікаційних практик у досліджуваній субкультурі.</p> <p>Визначення ролі колективних символів та інтерпретацій у формуванні самості молодих людей.</p> <p>Загалом, очікується, що виконання даного завдання дозволить глибше зрозуміти, як молодь в Україні конструює свою ідентичність у межах субкультурних спільнот, та продемонструє евристичний потенціал символічного інтеракціонізму для вивчення цих процесів.</p>
<p>Проаналізуйте, як ідеї феміністських теорій можуть бути використані для критичного осмислення гендерної нерівності на українському ринку праці.</p>	<p>Застосування ідей феміністських теорій для критичного аналізу гендерної нерівності на українському ринку праці:</p> <p>Ознайомлення з основними положеннями феміністських теорій (наприклад, ліберального, соціалістичного, радикального фемінізму) та їх ключовими концептами.</p> <p>Використання феміністської теоретичної перспективи для виявлення та пояснення проявів гендерної нерівності в сфері зайнятості в Україні.</p> <p>Аналіз гендерних аспектів нерівності на українському ринку праці:</p>

Дослідження гендерного розподілу професій, горизонтальної та вертикальної сегрегації.

Вивчення розриву в оплаті праці між чоловіками та жінками.

Аналіз наявності дискримінації щодо жінок при прийомі на роботу, просуванні кар'єрними сходами, доступі до керівних посад.

Розгляд впливу гендерних ролей та обов'язків (наприклад, материнства) на становище жінок на ринку праці.

Критичне осмислення причин та наслідків гендерної нерівності з позицій феміністських теорій:

Виявлення патріархатних структур та культурних уявлень, що відтворюють нерівність.

Пояснення механізмів маргіналізації та пригнічення жінок у сфері зайнятості.

Розуміння впливу гендерної нерівності на соціальне, економічне та політичне становище жінок в Україні.

Окреслення шляхів подолання гендерної нерівності на українському ринку праці:

Формулювання пропозицій щодо державної політики, спрямованої на забезпечення рівних можливостей.

Визначення ролі та перспектив феміністських ініціатив і рухів у трансформації гендерних відносин.

Загалом, реалізація даного завдання має на меті критично осмислити гендерну нерівність в Україні з позицій феміністських теорій, а також окреслити шляхи її подолання задля досягнення більшої рівності та справедливості на ринку праці.

Поглиблене розуміння основних положень феміністських теорій та їх концептуального апарату:

Ознайомлення з ключовими ідеями ліберального, соціалістичного, радикального фемінізму та їх методологічними підходами.

Засвоєння базових феміністських понять, таких як патріархат, гендер, гендерні ролі, сексизм, дискримінація тощо.

Всебічний аналіз гендерної нерівності на українському ринку праці:

Виявлення та документування проявів горизонтальної та вертикальної гендерної сегрегації.

Дослідження гендерного розриву в оплаті праці, його причин та наслідків.

Аналіз доступу жінок до керівних посад та чинників, що його обмежують.

Врахування впливу гендерних ролей і обов'язків (материнство, сімейні обов'язки) на становище жінок на ринку праці.

Критичне осмислення механізмів відтворення гендерної нерівності з позицій феміністських теорій:

Виявлення патріархатних структур, культурних уявлень та стереотипів, що підтримують нерівність.

Розуміння процесів маргіналізації та пригнічення жінок у сфері зайнятості.

Оцінка впливу гендерної нерівності на соціальне, економічне та політичне становище жінок.

Формулювання пропозицій щодо подолання гендерної нерівності:

Розробка рекомендацій для державної політики, спрямованої на забезпечення рівних можливостей.

	<p>Визначення ролі та перспектив феміністських ініціатив і рухів у трансформації гендерних відносин на ринку праці.</p> <p>Загалом реалізація даного завдання має на меті комплексно дослідити гендерну нерівність в Україні, застосовуючи феміністські теоретичні підходи, та запропонувати шляхи її подолання задля досягнення більшої справедливості та рівності.</p>
<p>Аналіз соціальних наслідків пандемії COVID-19:</p> <p>Це завдання передбачає дослідження різноманітних ефектів пандемії COVID-19 на соціальні процеси та інститути. Студенти можуть зосередитися, наприклад, на змінах в організації праці та навчання, трансформації гендерних ролей і сімейних практик, впливі пандемії на нерівність та бідність. При цьому важливо спиратися на соціологічні концепції, такі як теорія ризику У. Бека, концепції соціальної справедливості та солідарності.</p>	<p>Комплексний аналіз трансформацій у сфері праці та зайнятості:</p> <p>Дослідження впливу COVID-19 на організацію й умови праці (перехід на віддалену роботу, запровадження гнучких графіків, зміни в режимах виробництва тощо).</p> <p>Виявлення змін у сфері зайнятості, зокрема, зростання безробіття, поширення нестандартних форм зайнятості, перерозподіл робочої сили між секторами економіки.</p> <p>Оцінка наслідків пандемії для соціального становища та добробуту різних категорій працівників.</p> <p>Дослідження трансформацій гендерних ролей та сімейних практик:</p> <p>Аналіз перерозподілу домашньої та доглядової праці в сім'ях під час пандемії.</p> <p>Виявлення змін у практиках батьківства, догляду за дітьми та літніми людьми.</p> <p>Оцінка впливу пандемії на становище жінок на ринку праці, зокрема, через збільшення навантаження у сфері домашньої і доглядової роботи.</p> <p>Вивчення впливу COVID-19 на нерівність та бідність:</p> <p>Дослідження диференційованих ефектів пандемії для різних соціально-економічних груп населення.</p>

	<p>Аналіз зростання нерівності за такими вимірами, як доходи, майновий стан, доступ до медичних та освітніх послуг.</p> <p>Оцінка впливу пандемії на рівень та структуру бідності в суспільстві.</p> <p>Концептуальне осмислення соціальних наслідків пандемії:</p> <p>Застосування соціологічних теорій ризику, справедливості та солідарності для розуміння природи та характеру трансформацій, спричинених COVID-19.</p> <p>Розгляд пандемії як прояву системної кризи сучасного суспільства і чинника, що посилює існуючі суспільні суперечності.</p> <p>Формулювання пропозицій щодо зменшення соціальних ризиків та нерівностей у постпандемічний період.</p> <p>Загалом реалізація даного завдання дасть змогу всебічно дослідити соціальні наслідки пандемії COVID-19, виявити ключові тенденції та сформулювати рекомендації щодо подолання негативних ефектів кризи.</p>
<p>Порівняльний аналіз теорій глобалізації:</p> <p>Порівняти концептуальні підходи до розуміння глобалізаційних процесів, представлені, наприклад, у працях В. Валлерстайна, Е. Гідденса, У. Бека. Ключовими аспектами для аналізу можуть бути: бачення причин глобалізації, її основні виміри, вплив на національну державу, культурну уніфікацію чи диверсифікацію.</p>	<p>Детальний огляд та порівняння основних теоретичних підходів до розуміння глобалізаційних процесів:</p> <p>Аналіз концепції світ-системного аналізу Іммануїла Валлерстайна, зокрема, його бачення витоків та логіки розвитку глобальної капіталістичної системи.</p> <p>Розгляд трактування глобалізації в теорії рефлексивної модернізації Ульріха Бека, зокрема, ідеї про космополітизацію та транснаціоналізацію.</p> <p>Вивчення концепції «радикалізованої» або «пізньої» модерності Ентоні Гідденса, його аналіз трансформацій у сферах економіки, політики та культури.</p> <p>Порівняльний аналіз ключових вимірів глобалізації:</p>

	<p>Економічний вимір: глобальні потоки товарів, капіталів, робочої сили, зміни в системі виробництва та розподілу.</p> <p>Політичний вимір: трансформація ролі та функцій національної держави, становлення нових форм наддержавного управління.</p> <p>Культурний вимір: культурна уніфікація, глокалізація, гібридизація культурних практик.</p> <p>Оцінка впливу глобалізації на національну державу та ідентичність:</p> <p>Аналіз процесів «денаціоналізації» держави, зміни її суверенітету та повноважень.</p> <p>Вивчення суперечливих тенденцій культурної гомогенізації та гетерогенізації, збереження та трансформації національних ідентичностей.</p> <p>Узагальнення основних дискусійних питань у теоріях глобалізації:</p> <p>Обговорення дилеми між глобальним та локальним, універсальним та партикулярним.</p> <p>Розгляд альтернативних трактувань глобалізації, зокрема, в неомарксистських та постколоніальних підходах.</p> <p>Виявлення сильних та слабких сторін різних теоретичних концепцій глобалізації.</p> <p>Загалом реалізація цього завдання сприятиме глибокому розумінню основних концептуальних підходів до глобалізації, їх евристичного потенціалу та обмежень, а також дозволить оцінити значення глобалізаційних процесів для сучасного світу.</p>
<p>Аналіз концепцій ідентичності:</p> <p>Дослідити, як сучасні соціологічні підходи, такі як постструктуралізм, розуміють формування індивідуальної та колективної ідентичності. Можливі</p>	<p>Ґрунтовний огляд та порівняння ключових теоретичних підходів до розуміння глобалізаційних процесів:</p> <p>Детальний аналіз концепції світ-системного аналізу Імануїла Валлерстайна,</p>

напрями дослідження: гендерна ідентичність, етнічна ідентичність, ідентичність у транснаціональному контексті.

його бачення витоків та логіки розвитку глобальної капіталістичної системи.

Вивчення трактування глобалізації в теорії рефлексивної модернізації Ульріха Бека, зокрема, ідеї про космополітизацію та транснаціоналізацію.

Розгляд концепції «радикалізованої» або «пізньої» модерності Ентоні Гідденса, його аналіз трансформацій у сферах економіки, політики та культури.

Порівняльний аналіз ключових вимірів глобалізації:

Дослідження економічного виміру: глобальні потоки товарів, капіталів, робочої сили, зміни в системі виробництва та розподілу.

Вивчення політичного виміру: трансформація ролі та функцій національної держави, становлення нових форм наддержавного управління.

Аналіз культурного виміру: культурна уніфікація, глокалізація, гібридизація культурних практик.

Оцінка впливу глобалізації на національну державу та ідентичність:

Розгляд процесів "денаціоналізації" держави, зміни її суверенітету та повноважень.

Вивчення суперечливих тенденцій культурної гомогенізації та гетерогенізації, збереження та трансформації національних ідентичностей.

Узагальнення основних дискусійних питань у теоріях глобалізації:

Обговорення дилеми між глобальним та локальним, універсальним та партикулярним.

	<p>Розгляд альтернативних трактувань глобалізації, зокрема, в неомарксистських та постколоніальних підходах.</p> <p>Виявлення сильних та слабких сторін різних теоретичних концепцій глобалізації.</p> <p>Загалом реалізація цього завдання дозволить отримати цілісне розуміння основних теоретичних концепцій глобалізації, їх евристичного потенціалу та обмежень, а також оцінити вплив глобалізаційних процесів на сучасний світ.</p>
<p>Дослідження онлайн-комунікації та віртуальних спільнот:</p> <p>Аналіз особливостей формування та функціонування онлайн-спільнот, зміни в практиках комунікації та самопрезентації в інтернет-просторі. Доречно використовувати ідеї символічного інтеракціонізму, теорію соціальних мереж, концепцію мережевого суспільства М. Кастельса.</p>	<p>Аналіз процесів формування та особливостей функціонування онлайн-спільнот:</p> <p>Виявлення основних механізмів та чинників, що сприяють виникненню віртуальних співтовариств.</p> <p>Дослідження специфіки комунікації, взаємодії та соціальних процесів у межах онлайн-спільнот.</p> <p>Вивчення ролі та значення інтернет-платформ, технологічних можливостей у формуванні віртуальних об'єднань.</p> <p>Аналіз змін у практиках самопрезентації та комунікативній поведінці в інтернет-просторі:</p> <p>Розгляд особливостей конструювання ідентичності та самопрезентації в онлайн-середовищі.</p> <p>Виявлення специфіки міжособистісної взаємодії, формування нових комунікативних практик у віртуальному просторі.</p> <p>Дослідження впливу анонімності, можливості множинної ідентичності на комунікативну поведінку.</p> <p>Використання теоретичних підходів для інтерпретації трансформацій у сфері онлайн-комунікації:</p> <p>Застосування ідей символічного інтеракціонізму для аналізу процесів</p>

	<p>конструювання ідентичності та взаємодії в інтернет-середовищі.</p> <p>Використання теорії соціальних мереж для вивчення особливостей структури та динаміки віртуальних спільнот.</p> <p>Інтерпретація феноменів онлайн-комунікації крізь призму концепції мережевого суспільства М. Кастельса.</p> <p>Узагальнення отриманих результатів та їх соціологічна інтерпретація:</p> <p>Визначення ключових особливостей, переваг та обмежень онлайн-комунікації та віртуальних спільнот.</p> <p>Оцінка впливу трансформацій у сфері онлайн-взаємодії на суспільні процеси та практики повсякденного життя.</p> <p>Розгляд перспектив та викликів, пов'язаних з розвитком віртуальних форм комунікації та спільнот.</p> <p>Загалом реалізація цього завдання дозволить отримати комплексне соціологічне розуміння особливостей функціонування та впливу онлайн-комунікації на сучасні суспільні трансформації.</p>
<p>Соціологія повсякденності:</p> <p>Це завдання передбачає вивчення рутинних практик, переживань і сприйняття соціальної реальності «звичайними» людьми. Студенти можуть застосовувати феноменологічний або етнографічний підхід для аналізу повсякденного життя різних соціальних груп.</p> <p>Щодо вивчення соціології повсякденності, студенти можуть застосовувати феноменологічний підхід Альфреда Шюца для аналізу суб'єктивних переживань і сприйняття реальності «звичайними» людьми у їхньому повсякденному житті. Вони могли б використовувати методи етнографії, включеного спостереження та глибинних інтерв'ю для дослідження</p>	<p>Застосування феноменологічного підходу:</p> <p>Вивчення суб'єктивних переживань та сприйняття соціальної реальності «звичайними» людьми в їхньому повсякденному житті.</p> <p>Аналіз життєвого світу та «природної установки» індивідів згідно з концепцією Альфреда Шюца.</p> <p>Дослідження процесів конструювання та інтерпретації повсякденності крізь призму феноменологічної соціології.</p> <p>Використання етнографічного підходу:</p>

рутинних практик, ритуалів та взаємодій різних соціальних груп.

Проведення включеного спостереження за рутинними практиками, ритуалами та взаємодіями різних соціальних груп.

Застосування методу глибинних інтерв'ю для вивчення суб'єктивних переживань, смислів і значень, що надаються повсякденній діяльності.

Отримання «товстого опису» (thick description) повсякденного життя та реконструкція культурних моделей поведінки.

Дослідження рутинних практик і переживань повсякденності:

Виявлення та аналіз типових, звичних і стереотипних дій, ритуалів і взаємодій у повсякденному житті.

Дослідження особливостей сприйняття, інтерпретації та конструювання соціальної реальності «звичайними» людьми.

Вивчення ролі повсякденних практик у відтворенні соціального порядку та структурації суспільства.

Узагальнення отриманих результатів та їх соціологічне тлумачення:

Визначення ключових особливостей, механізмів і значень повсякденних практик та переживань різних соціальних груп.

Оцінка впливу рутинної діяльності, звичок і ритуалів на формування ідентичності, соціальних взаємодій і суспільних трансформацій.

Інтерпретація повсякденності як важливої сфери соціологічного аналізу, що дозволяє глибше зрозуміти суспільні процеси.

Загалом реалізація цього завдання сприятиме поглибленню соціологічного розуміння «життєвого світу» звичайних людей, механізмів конструювання та відтворення соціальної реальності у повсякденному житті.

Критичний аналіз теорій влади:

Проект може бути присвячений порівнянню концепцій влади у соціології, наприклад, у Мішеля Фуко, П'єра Бурдьє, Антоніо Грамші. Увага може фокусуватися на владних відносинах у різних сферах (політика, економіка, культура).

Завдання з критичного аналізу теорій влади могло би передбачати порівняння концепцій Мішеля Фуко щодо дисциплінарної влади, П'єра Бурдьє щодо символічного насильства та Антоніо Грамші стосовно гегемонії. Студенти могли б досліджувати, як ці теоретики розуміють владні відносини у різних сферах суспільства.

Всебічне розуміння та порівняльний аналіз ключових концепцій влади, представлених у роботах Мішеля Фуко, П'єра Бурдьє та Антоніо Грамші. Студенти зможуть глибоко дослідити, як кожен із цих соціологів трактує природу влади, її механізми та прояви у різних сферах суспільства.

Критична оцінка сильних та слабких сторін теорій дисциплінарної влади Фуко, символічного насильства Бурдьє та гегемонії Грамші. Студенти матимуть можливість аргументовано проаналізувати евристичний потенціал та обмеження кожної з цих концепцій.

Виявлення точок дотику та ключових відмінностей у підходах досліджуваних авторів до розуміння владних відносин. Студенти зможуть встановити зв'язки та протиріччя між їхніми теоріями.

Розвиток навичок глибокого аналізу першоджерел, критичного мислення, аргументації та презентації результатів проведеного дослідження. Це сприятиме формуванню дослідницьких компетенцій студентів.

Отримання цілісного уявлення про соціальну природу влади, її значення та прояви у різних сферах життя суспільства. Студенти зможуть застосовувати набуті знання для аналізу конкретних соціальних явищ.

Загалом, реалізація такого завдання забезпечить глибоке та системне засвоєння студентами ключових теорій влади у соціології. Це дозволить їм не лише краще зрозуміти природу владних відносин, а й розвинути навички критичного аналізу та інтерпретації соціальних процесів.

Дослідження соціальних рухів:

Студенти можуть проаналізувати сучасні соціальні рухи (екологічні, феміністичні, антирасистські тощо) з позицій нових соціальних теорій, наприклад, теорії нових суспільних рухів.

Поглиблене розуміння теорії нових суспільних рухів Аляйди Ассман та Юргена Габермаса. Студенти зможуть детально вивчити концептуальні положення цієї теорії, її ключові категорії та пояснювальний потенціал.

Щодо вивчення соціальних рухів, студенти могли б застосовувати теорію нових суспільних рухів Аляйди Ассман та Юргена Габермаса для аналізу сучасних екологічних, феміністичних чи антирасистських рухів. Вони могли б розглянути, як ці рухи формулюють нові форми колективної ідентичності та моделюють альтернативні шляхи соціальних змін.

Здатність застосовувати теорію нових суспільних рухів для аналізу конкретних сучасних соціальних рухів, таких як екологічні, феміністичні чи антирасистські. Студенти навчаться інтерпретувати природу, цілі, стратегії та динаміку розвитку цих рухів крізь призму теоретичних підходів.

Розуміння того, як нові суспільні рухи формулюють нові форми колективної ідентичності та пропонують альтернативні шляхи соціальних змін. Студенти зможуть виявляти і аналізувати ці процеси у емпіричних кейсах.

Розвиток навичок збору, систематизації та критичного аналізу емпіричних даних про сучасні соціальні рухи. Студенти навчаться застосовувати соціологічні методи для дослідження цих рухів.

Поглиблення розуміння ролі соціальних рухів як агентів соціальних змін у сучасному суспільстві. Студенти зможуть оцінювати значення та вплив цих рухів на трансформацію соціальних, політичних, економічних та культурних структур.

Формування вміння інтегрувати теоретичні концепції з емпіричними спостереженнями, розвиток навичок аргументованої презентації результатів дослідження.

Загалом, реалізація такого завдання сприятиме комплексному осмисленню студентами ролі сучасних соціальних рухів та їхнього потенціалу щодо ініціювання соціальних змін. Це дозволить їм глибше зрозуміти динаміку суспільного розвитку та роль різноманітних колективних акторів у цих процесах.

***Аналітична записка** - це стислий документ, який містить чітко структурований аналіз певної проблеми, події чи явища та сформувані на його основі висновки та рекомендації.

Основні правила та вимоги до підготовки аналітичної записки:

Структура:

Вступ (актуальність проблеми, мета записки)

Основна частина (аналіз ситуації, виявлення причинно-наслідкових зв'язків, оцінка наявної інформації)

Висновки (узагальнення ключових аспектів, оцінка перспектив розвитку)

Рекомендації (конкретні пропозиції щодо вирішення проблеми)

Обсяг: 2-20 сторінок.

Мова: чітка, лаконічна, без зайвих деталей, з коректним використанням термінології.

Оформлення:

Титульна сторінка (назва, автор, дата)

Структурні елементи виділені абзацами та заголовками

Зручна для читання розбивка на абзаци

Використання маркованих та нумерованих списків.

Посилання на використані джерела (за потреби).

Об'єктивність та неупередженість - уникнення надмірної емоційності, суб'єктивних оцінок, фокус на фактах та аргументованих висновках.

Практична спрямованість - наявність конкретних рекомендацій, орієнтованих на вирішення проблеми.